

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Úkoly veřejné správy na úseku ochrany veřejného
zdraví**

Bc. Anhelina Lepičová

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Anhelina Lepičová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Úkoly veřejné správy na úseku ochrany veřejného zdraví

Název anglicky

The role of public administration in the field of public health protection

Cíle práce

- zmapování a vymezení působností orgánů státní správy při výkonu státního zdravotního a odborného dozoru na úseku ochrany veřejného zdraví
- zjištění a posouzení prolínání kontrolních činností orgánu ochrany veřejného zdraví s vybranými kontrolními orgány státní správy
- zhodnocení plnění úkolů veřejné správy na úseku ochrany veřejného zdraví

Metodika

1. Studium právních předpisů a důvodových zpráv, odborné literatury a internetových odkazů
2. Sběr informací a poznatků z praxe a konzultací s odborníky
3. Kvalitativní vyhodnocení vybrané problematiky

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

správní orgány, kontrolní orgány, ochrana veřejného zdraví, státní zdravotní dozor, krajská hygienická stanice, hygienický dozor

Doporučené zdroje informací

BURDEK, L. et al. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Ostrava: Sagit, 2012. 400 s. ISBN 978-80-7208-926-0.

DOUDOVÁ, J. Právo na ochranu veřejného zdraví: ochrana veřejného zdraví před rizikovými faktory venkovního prostředí. Praha: Linde, 2011. 420 s. ISBN 978-80-7201-854-3.

European Business Enterprise. Statnisprava.cz [online]. European Business Enterprise, a.s., © 2014. Dostupné z: <http://www.statnisprava.cz/>

Maizlish, Neil A. Workplace Health Surveillance: An Action-oriented Approach. United States: Oxford University Press Inc, 2000. ISBN: 978-01-9512-888-8.

Zákon č. 258 ze dne 14. července 2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. JUDr. Pavel Pikola, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2015

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 18. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Úkoly veřejné správy na úseku ochrany veřejného zdraví" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 03. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. JUDr. Pavlu Pikolovi, Ph.D. za vstřícnost a cenné rady při odborném vedení mé diplomové práce. Poděkování patří také Ing. Janě Hejdové, MUDr. Oldřichu Sojkovi, a dalším odborníkům za věnovaný čas a ochotu umožnit mi provádět vlastní výzkum. Současně děkuji své rodině a přátelům za podporu po dobu mého studia.

Úkoly veřejné správy na úseku ochrany veřejného zdraví

Souhrn

Diplomová práce pojednává o problematice orgánů státní správy, které ve společnosti plní kontrolní funkci, ve snaze chránit a podporovat zdraví obyvatel a zajišťovat rovné podmínky pro uspokojování jejich každodenních potřeb. V teoretické rovině identifikuje vybrané orgány dozoru a oblasti, ve kterých působí. Orgány jsou spravované různými ministerstvy, proto je soustředěním se na praktickou složku jejich činností poukázáno na nikterak výjimečně se vyskytující duplicity v preventivní, běžné, či represivní složce jejich kontrolní činnosti, ale také na schopnost a význam vzájemné spolupráce. V praktické rovině práce upozorňuje na aktuální problematiku kompetenčních nedokonalostí v oblasti kontroly veřejného stravování. Středem pozornosti je novelizace hlavní české právní normy, zastřešující oblast bezpečnosti potravin. Několik praktických případů poukazuje na charakteristická úskalí, která s sebou přináší aplikace této normy v praxi. Opomenuty nejsou ani výhody a nevýhody, které tímto plynou pro provozovatele potravinářských podniků a jejich spotřebitele.

Klíčová slova: správní orgány, kontrolní orgány, ochrana veřejného zdraví, státní zdravotní dozor, preventivní dozor, krajská hygienická stanice, hygienický dozor, bezpečnost potravin, potravinářské provozy.

The role of public administration in the field of public health protection

Summary

Master's thesis deals with an issue of public authorities which protect and support public health using their competences. It identifies selected public authorities in the theoretical part and also it explores their jurisdiction. Mentioned authorities are administrated by the different ministries. That's why there is a focus on practical activities of these authorities. Particularly, there is the focus on the overlapping in their ordinary, preventive and repressive competences. On the other side, attention is also paid to cooperation between the public authorities and its importance. Practical part of the thesis is aimed on some competences imperfections between the authorities, especially in the field of the public catering. There is the main Czech public law in the centre of attention which covers public food safety. Problems with practical application of this law, especially the problems with application of its amendments, are shown on the several practical examples. At the end, the thesis mentioned advantages and disadvantages which provides the amendments for the owners of the food companies and their customers.

Keywords: administrative authority, control authority, public health protection, national health supervision, preventive supervision, regional hygienic station, hygienic supervision, food safety, food business.

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Cíl práce a metodika.....	11
2.1	Cíl práce	11
2.2	Metodika	11
3	Přehled řešené problematiky	13
3.1	Správa a její klasické dělení	13
3.1.1	Veřejná správa.....	13
3.2	Státní správa v ochraně veřejného zdraví	16
3.2.1	Soustava orgánů ochrany veřejného zdraví.....	16
3.3	Kompetence hygienických stanic	20
3.3.1	Státní zdravotní dozor.....	20
3.3.2	Preventivní dozor	23
3.3.3	Odbor hygieny práce	24
3.3.4	Odbor protiepidemický.....	27
3.3.5	Odbor hygieny obecné a komunální	29
3.3.6	Odbor hygieny dětí a mladistvých.....	30
3.3.7	Odbor hygieny výživy a předmětů běžného užívání	32
3.4	Vybrané dozoruující orgány ve státní správě.....	35
3.4.1	Česká školní inspekce.....	35
3.4.2	Orgány inspekce práce.....	40
3.4.3	Státní veterinární správa	43
3.4.4	Státní zemědělská a potravinářská inspekce	45
4	Vlastní práce.....	58
4.1	Dozor v zařízeních společného stravování.....	58
4.2	Případové studie	58
4.2.1	Uvedení případu č. 1.....	59
4.2.2	Uvedení případu č. 2.....	66
4.2.3	Uvedení případu č. 3.....	69
4.2.4	Shrnutí případů.....	73
4.3	Doplňující analýza.....	75
4.3.1	Vládní návrh novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách	77
5	Výsledky a diskuse.....	82
5.1	Zhodnocení výsledků	82
5.2	Doporučení.....	86
6	Závěr	88
7	Seznam použitých zdrojů	91
8	Seznam zkratk	96
9	Přílohy.....	97
	Příloha A: Kontrolní plány KHS Plzeňského kraje se sídlem v Plzni pro rok 2015	98
	Příloha B: Schéma kategorizace prací	101
	Příloha C: Hodnocení jídelníčku školní jídelny	102

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu zaměstnanců krajských hygienických stanic	20
Obrázek č. 2 - Vzor přední strany služebního průkazu inspektora České školní inspekce, zadní strana neobsahuje žádné údaje	36
Obrázek č. 3 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu inspektorů Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce	40
Obrázek č. 4 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu inspektora Státní veterinární správy.....	44
Obrázek č. 5 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu inspektora Státní zemědělské a potravinářské inspekce	46
Obrázek č. 6 - Silně znečištěné podlahové plochy provozovny společného stravování	63
Obrázek č. 7 - Znečištění a námraza chladicího a mrazicího zařízení provozovny společného stravování	63
Obrázek č. 8 - Znečištěné technologické plochy provozovny společného stravování.....	63
Obrázek č. 9 – Odkladiště špinavých látkových utěrek v prostoru skladu potravin a nápojů	64
Obrázek č. 10 - Omáčky vlastní výroby, smyslově změněné, uložené bez zakrytí v zásuvce chladicího stolu pod manipulační plochou přípravný pokrmů.....	67
Obrázek č. 11 - Sklad surovin uklizen, včetně oděvů a osobních věcí personálu, pro které byl vyhrazen zvláštní prostor	72
Obrázek č. 12 - Ve výrobně nainstalován dřez a umyvadlo, plechové překrytí stropního kanalizačního vedení a přečerpávací jímky způsobem, který umožňuje její kontrolu a čištění.....	72

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Rozdělení výkonu úředních kontrol v potravinářských provozech s platností od 1. ledna 2015	53
Tabulka č. 2 - Přehled počtů zaměstnanců orgánů dozoru.....	79
Tabulka č. 3 - Přehled mzdových prostředků vyplacených zaměstnancům orgánů dozoru	80

1 Úvod

Mění se životní styl a nové technologie navyšují očekávání jedinců vůči společnosti. Mnohdy se tak děje na úkor zodpovědnosti, kterou by měl za sebe a své činy nést každý člověk. Regulace, řízení, ale také ochrany společnosti se proto ujímají subjekty veřejné správy, a to v liniích státní správy a samosprávy. Vnější prostředí každého občana je v základní rovině tvořeno jeho životními a pracovními podmínkami. Dozor nad těmito složkami zajišťují zaměstnanci některých správních úřadů, jejichž oprávnění a povinnosti vymezuje příslušná legislativa. Tyto úřady, tvořící soustavu orgánů dozoru, prověřují právní a kolektivní zodpovědnost, a tak prvořadě chrání a podporují zdraví obyvatel, hájí jejich zájmy a vytváří rovné podmínky pro uspokojování jejich potřeb. Na druhou stranu jsou to právě tyto orgány, které dozírají, zda kontrolované osoby dodržují v rámci předmětu svého podnikání relevantní právní předpisy, rozhodnutí a opatření obecné povahy nebo jiná závazná opatření. Ať už se jedná o kontroly právnických osob nebo fyzických podnikajících osob, meziorgánová spolupráce je stavebním kamenem, má-li být dozor v této oblasti přiváděn k dokonalosti. Proto je zapotřebí zmapovat problematiku vybraných dozorových orgánů tak, aby byl ve výsledku nabídnut ucelený pohled na podstatu činností a opatření v oblastech předcházení ohrožení veřejného zdraví.

Důležité je nejprve vymezit jednotlivé obory v rámci krajské hygienické stanice, jejichž činnost řídí a kontroluje Ministerstvo zdravotnictví České republiky, včetně výkonu preventivního a státního zdravotního dozoru. Následně je žádoucí identifikovat některé další vybrané orgány dozoru, spravované Ministerstvem zemědělství České republiky, Ministerstvem školství, vzdělávání a tělovýchovy České republiky nebo Ministerstvem práce České republiky, které korelují náplní své kontrolní činnosti s orgány ochrany veřejného zdraví. Narušování harmonie mezi těmito orgány je existující problém, vedoucí přinejmenším k řadě úvah. Klíčové pro tuto práci jsou tudíž praktické poznatky, díky nimž lze vysvětlit kritické body v aplikaci současného normativního systému.

Na výběru tématu sehrála zásadní roli má vlastní hygienická praxe, kde zejména v poslední době stále častěji vnímám rozkol v kompaktnosti hygienické služby, narušované ostatními orgány dozoru. Diplomová práce by se tak měla stát prostředkem k pochopení současné situace, významu a podstaty kontrolních činností, které jednotlivé orgány dozoru vykonávají.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je poskytnout ucelený přehled o činnostech a kompetencích správních úřadů, tvořících soustavu orgánů dozoru nad veřejným zdravím obyvatel.

V teoretické rovině je záměrem nejprve vymezit soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví, jejichž povinností je chránit veřejné zdraví v dikci zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších stěžejních právních norem. Dále systematicky uspořádat a oborově charakterizovat státní zdravotní dozor a preventivní dozor. V návaznosti na to identifikovat některé další vybrané kontrolní orgány státní správy a zjistit, jakým způsobem se svou profesní činností dotýkají orgánů ochrany veřejného zdraví. Určení rozsahu provázanosti kontrolních činností orgánů by mělo být docíleno prostřednictvím vymezení právního rámce a praktického nastínění předmětné problematiky.

V praktické rovině je záměrem zjistit, do jaké míry a za jakých podmínek se s kompetenčními změnami, vzniklými dnem účinnosti poslední platné novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyrovnali zaměstnanci kontrolních orgánů v terénu, co z toho plyne pro provozovatele potravinářských podniků, a co pro spotřebitele. Následně by měla být vymezena pravidla zodpovědností jak v rovině administrativně náročných úkonů, tak i profesně orientovaného výkonu terénních prací, včetně předložení návrhu na zlepšení stavu zkoumané problematiky.

2.2 Metodika

Pro účely naplnění cílů diplomové práce jsou jako hlavní prameny využity právní předpisy, vládní návrhy a důvodové zprávy, pozměňovací návrhy, zápisy z jednání výborů, stenografické zápisy schůzí, stanoviska, odborná literatura, metodické pokyny, výroční zprávy, a další výroky autorů dokumentů institucionálního či osobního charakteru, včetně internetových a mediálních zdrojů. Veliký důraz je kladen na informace a poznatky

získané konzultacemi s odbornými interními i externími pracovníky a vlastním praktickým šetřením.

Práce popisnou formou vymezuje základní pojmy, rozdělení a shrnutí funkcí veřejné správy a orgánů státní správy zastupujících stát při výkonu veřejné správy. Zásadní pozornost je věnována soustavě orgánů ochrany veřejného zdraví a výkonu státního zdravotního dozoru. Jedná se o analýzu specifické oblasti ochrany zdraví obyvatelstva, která je směřována zejména ke komplexní charakteristice činnosti krajských hygienických stanic dle současné právní úpravy i praxe. Následně je tomu přizpůsoben popis dalších vybraných kontrolních orgánů státní správy, korelujících s vybranými hygienickými obory. Prostřednictvím praktických příkladů jsou rozebírány, vyzdvihovány a kladně hodnoceny stávající oblasti spolupráce z pohledu právní úpravy České republiky a okrajově i Evropské unie. Na druhou stranu jsou vyhledány a negativně posuzovány kritické body, které vedou k nesouladu a odlišnosti názorů především v terénní praktické činnosti zaměstnanců předmětných kontrolních správních úřadů.

V praktické části je analyzována aktuální problematika střetu orgánů dozoru Ministerstva zdravotnictví České republiky a Ministerstva zemědělství České republiky v souvislosti s poslední platnou novelou zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o krajské hygienické stanice, Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci a Státní veterinární správu, v rovině dozoru nad stravovacími provozy. Za účelem co nejdetailnějšího uchopení problému a objasnění kritických oblastí, ze kterých lze vyvodit důsledky, jsou vytvořeny případové studie dozoru v zařízeních společného stravování z různých krajů. Zkoumané provozovny byly záměrně voleny podle pravidel dohody o rozdělení úředních kontrol mezi výše jmenovanými ministerstvy. K ucelenému sběru dat také poslouží informace, které byly získány navázáním komunikace s odbornými pracovníky Státní veterinární správy. Kombinací metod přímého pozorování, analýzy, syntézy, srovnávání faktů, včetně indukce a dedukce, by tak mělo být možné vyhodnotit slučitelnost nastaveného právního rámce s terénní kontrolní prací orgánů dozoru.

3 Přehled řešené problematiky

3.1 Správa a její klasické dělení

Činnost, která sleduje předem určené krátkodobé či dlouhodobé úkoly a cíle, je správa, řídicí a regulační jednotka státu. Je-li vykonávána v soukromém zájmu, jedná se o tzv. soukromou správu. Vyznačuje se spojením s aktivitou právnických a fyzických osob. Normy soukromého práva pak upravují vztahy mezi občany v duchu nepsaného pravidla činit to, co zákon nezakazuje a nečinit to, co zákon nenařizuje. Oproti tomu mocenskou formou správy, vykonávanou ve veřejném zájmu, je správa veřejná. Subjekty veřejného práva jsou zákonem vázané státní orgány, reprezentující stát. Svou moc mohou uplatňovat výhradně v mezích zákona.¹

3.1.1 Veřejná správa

Veřejná správa je nejčastěji definována jako správa veřejných záležitostí ve veřejném zájmu. Plní tedy specifické úlohy řídicího a organizačního charakteru, determinované veřejným zájmem.²

Z institucionálního hlediska je veřejná správa činností správních úřadů s příkázanou věcnou a územní působností. Z hlediska funkčního se pak jedná o samotný druh činnosti, vázané na právní normy, ale také na rozhodnutí vyšších úřadů. Veřejné záležitosti státu jakožto instituce jsou realizovány formou státní správy a samosprávy.³

¹ PIKOLA, Pavel, Jana BORSKÁ a Renáta KORCOVÁ. *Správní právo prakticky*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014, s. 9 - 10. ISBN 978-80-213-2503-6.

² KADEČKA, Stanislav a Filip Rigel. *Výkon státní správy – kompetence, zodpovědnost* [online]. Brno, 16. 9. 2009 [vid. 2015-08-08]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/vykon-statni-spravy-kompetence-pdf.aspx>

³ PIKOLA, ref. 1, s. 12

3.1.1.1 Státní správa

Státní správa je činnost státu, směřující ke vzniku nového požadovaného stavu nebo ke stabilizaci již existujícího narušeného stavu.⁴ Tvoří jádro veřejné správy, realizující výkonnou moc státu, založenou na odpovídajícím právním základu.

Z funkčního hlediska je „organizující a mocensko-ochrannou činností státu výkonného, podzákonného a nařizovacího charakteru, jež se realizuje ve vztazích, v nichž na jedné straně vystupují státní orgány, které tuto činnost vykonávají, a na straně druhé objekty působení státní správy, vůči nimž je tato správa vykonávána.“⁵

Z organizačního hlediska je stát zastupován monokraticky organizovanými vykonavateli státní správy. V čele stojí vrcholný orgán výkonné moci, tj. vláda, která má vůči podřízeným správním úřadům řídicí a normotvornou funkci.⁶ Vládou kontrolovaná a sjednocovaná ministerstva, zkoumají v rámci své celostátní územní působnosti společenskou problematiku a činí opatření k řešení aktuálních otázek.⁷ Na celém státním území působí také ústřední správní úřady (Český statistický úřad, Český úřad zeměměřický a katastrální, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Český báňský úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Správa státních hmotných rezerv, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Komise pro cenné papíry, Národní bezpečnostní úřad, Energetický regulační úřad, Úřad vlády České republiky)⁸, správní úřady s celostátní působností (Česká energetická inspekce, Česká obchodní inspekce). Součástí hierarchie státní správy jsou i věcně a místně vymezené územní odborné správní úřady (úřad práce, finanční úřad, krajské hygienické stanice aj.).⁹

⁴ PIKOLA, ref. 1, s. 36

⁵ PRŮCHA, Petr. *Správní právo: Obecná část*, 6. vydání. Brno: Masarykova univerzita - Doplněk, 2004, s. 62. ISBN 80-7239-157-7.

⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 (Ústava České republiky). Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

⁷ Zákon č. 2/1969 Sb. ze dne 8. ledna 1969, o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (Kompetenční zákon). Dostupné z: CODEXIS®

⁸ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Úřad vlády* [online]. Vláda ČR, © 2009 – 2016 [vid. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/postaveni-uradu-vlady-cr-3688/>

⁹ *Úřady v ČR* [online]. European Business Enterprise, a.s., © 2000 – 2016 [vid. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://urady.statnisprava.cz/>

3.1.1.2 Samospráva

Samospráva je druhým subsystémem veřejné správy, členěným dle činností na územní, zájmové a profesní. Územní samospráva je představitelem míry účasti každého občana státu na správě veřejných záležitostí. Je dána územním, personálním, právním a ekonomickým základem země. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky rozlišuje základní a vyšší územní samosprávné celky, tedy obce a kraje.¹⁰ Tyto veřejnoprávní korporace jsou prostorově vymezenými funkčními celky, s jejichž samosprávou souvisí tzv. princip subsidiarity, podle něhož stát zaručuje územním samosprávným celkům autonomii. Podstata zájmové samosprávy spočívá v oprávnění rozhodovat o vlastních záležitostech subjektů, majících v určité oblasti společný zájem. Profesní samospráva je pak úzce vymezenou oblastí samosprávy profesních komor s povinným a nepovinným členstvím (Česká lékařská komora, Agrární komora aj.).¹¹

¹⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 (Ústava České republiky). Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

¹¹ PIKOLA, ref. 1, s. 37 - 38

3.2 Státní správa v ochraně veřejného zdraví

„Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Ochrana veřejného zdraví je souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních a pracovních podmínek a zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění, ohrožení zdraví v souvislosti s vykonávanou prací, vzniku nemocí souvisejících s prací a jiných významných poruch zdraví a dozoru nad jejich zachování.“¹²

Ochrana a podpora veřejného zdraví je nedílnou součástí státní správy. Touto problematikou se zabývá Hlava V zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví“). Definiuje správní úřady, působící v oblasti ochrany veřejného zdraví, včetně jejich pravomocí a povinností, a které z nich jsou tzv. základní soustavou orgánů ochrany veřejného zdraví.¹³

3.2.1 Soustava orgánů ochrany veřejného zdraví

Základní soustava orgánů ochrany veřejného zdraví je tvořena Ministerstvem zdravotnictví České republiky, krajskými hygienickými stanicemi, Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem vnitra České republiky.

Svůj podíl na státní správě v ochraně veřejného zdraví mají ale také Ministerstvo dopravy České republiky, Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, Ministerstvo životního prostředí České republiky a krajské úřady, vymezené § 81 a § 81a až § 81e zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

V problematice hodnocení a snižování hlukového zatížení životního prostředí

- Ministerstvo dopravy České republiky poskytuje údaje o dopravě Ministerstvu zdravotnictví České republiky pro účely tvorby strategických hlukových map, na jejichž základě pořizuje akční plány pro pozemní komunikace, železniční tratě a letiště,

¹² Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

¹³ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

- Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky stanovuje vyhláškou seznam hlukově zatížených aglomerací,
- Ministerstvo životního prostředí České republiky upravuje vyhláškou tiché oblasti volné krajiny,
- Krajské úřady poskytují Ministerstvu zdravotnictví České republiky údaje o zdrojích hluku v rámci své působnosti dle zákona o integrované prevenci, o dopravě na pozemních komunikacích, včetně městské hromadné dopravy, pořizují akční plány na základě strategických hlukových map Ministerstva zdravotnictví České republiky a spolupracují s krajskými hygienickými stanicemi při hodnocení zdravotního stavu obyvatelstva, podpoře a prevenci veřejného zdraví.¹⁴

3.2.1.1 Ministerstvo zdravotnictví České republiky

Ministerstvo zdravotnictví České republiky je ve výkonu státní správy pro ochranu veřejného zdraví ústředním orgánem. Zabývá se otázkami zdravotní politiky a úkoly, stanovenými Organizačním řádem Ministerstva zdravotnictví České republiky pro Sekci ochrany a podpory veřejného zdraví, v jejímž čele stojí hlavní hygienik České republiky s postavením náměstka pro ochranu a podporu veřejného zdraví. Působnosti a pravomoci Ministerstva zdravotnictví České republiky, jakožto součásti soustavy orgánů ochrany veřejného zdraví, vymezuje zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Jedná se o oblasti řízení a kontroly krajských hygienických stanic, zajišťování mezinárodní spolupráce a plnění mezinárodních smluv v ochraně veřejného zdraví, usměrňování výkonu státní správy v ochraně veřejného zdraví, prováděného Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem vnitra České republiky, stanovení postupů a zásad hodnocení zdravotních rizik a zdravotního stavu obyvatelstva, pořizování strategických hlukových map, včetně koordinace navazujících akčních plánů, předkládaných krajskými úřady a Ministerstvem dopravy České republiky. Dále Ministerstvu zdravotnictví České republiky náleží stanovovat rozsah a četnost kontrol orgánů ochrany veřejného zdraví, případně postupy či nebezpečnost výrobků, nad kterými vykonávají orgány ochrany

¹⁴ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

veřejného zdraví dozor, pokud byly jako takové označeny Světovou zdravotnickou organizací v systémech pro rychlou výměnu informací Evropské unie či přímo orgány Evropské unie.¹⁵

3.2.1.2 Ministerstvo obrany České republiky a Ministerstvo vnitra České republiky

„Úkoly státní správy v ochraně veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v ozbrojených silách, v Ministerstvu obrany a v jeho působnosti zřízených organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích a nad jimi užívanými objekty vykonává podle tohoto zákona Ministerstvo obrany. Specializované činnosti pro účely státního zdravotního dozoru v působnosti Ministerstva obrany vykonává Ústřední vojenský zdravotní ústav.“¹⁶

„Úkoly státní správy v oblasti ochrany veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v bezpečnostních sborech, s výjimkou Vězeňské služby České republiky, v Ministerstvu vnitra a organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích zřízených v jeho působnosti včetně jimi užívaných staveb a zařízení zřízených Ministerstvem vnitra podle zvláštního zákona vykonává podle tohoto zákona Ministerstvo vnitra. Specializované činnosti pro účely státního zdravotního dozoru v působnosti Ministerstva vnitra vykonává organizační složka státu jím zřízená.“¹⁷

3.2.1.3 Krajské hygienické stanice

Hygienická služba je jedinou složkou státu specializovanou na odborné usměrňování primární prevence nemocí a na dohled nad dodržováním většiny zákonných ustanovení k ochraně zdraví.¹⁸

Krajské hygienické stanice byly zřízeny ke dni 1. ledna 2003 novelou zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení

¹⁵ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

¹⁶ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

¹⁷ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

¹⁸ HOLČÍK, Jan a jiné. *Koncepce hygienické služby a primární prevence v ochranně veřejného zdraví*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví, 2013.

některých zákonů), v návaznosti na ukončení činnosti okresních úřadů k 31. prosinci 2002 a přenesením jejich kompetencí na kraje a obce s rozšířenou působností.¹⁹

Hlavní priority stručně vystihuje Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje na svých domovských internetových stránkách. Na prvním místě je výkon hygienického dozoru nařizováním, organizováním, řízením a prováděním opatření v rámci předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění, při epidemiích a rizicích jejich vzniku, při výskytu zdravotně závadných výrobků a nad plněním povinností zaměstnavatelů v ochraně zdraví zaměstnanců před rizikovými faktory pracovního prostředí.²⁰

Dále hygienickým stanicím náleží plnění úkolů dotčeného správního úřadu, spolupráce s dalšími správními úřady a orgány samosprávy při tvorbě zdravotní politiky, hodnocení zdravotních rizik v rámci prevence negativního vlivu na zdravotní stav obyvatelstva a v neposlední řadě spolupráce se složkami integrovaného záchranného systému.

¹⁹ *Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni: Úvodní stránka* [online]. Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, [b.r.] [vid. 2015-09-12]. Dostupné z: <http://www.khsplzen.cz/>

²⁰ *Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni: Úvodní stránka*, ref. 19.

3.3 Kompetence hygienických stanic

Krajské hygienické stanice zajišťují výkon státní správy v ochraně veřejného zdraví na území příslušného kraje, v rozsahu vymezeném zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a dalšími právními předpisy. Zaměstnanci krajských hygienických stanic zajišťují hygienický dozor dvojího druhu.

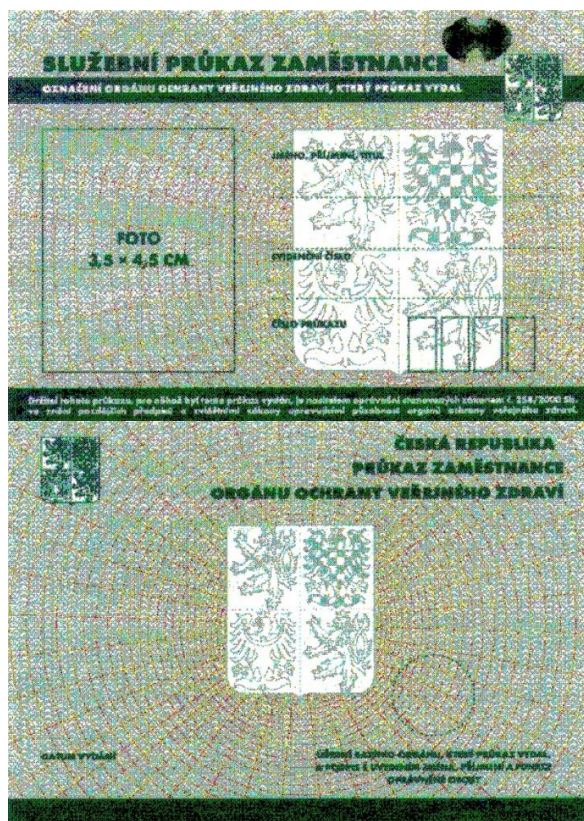
Prvním je výkon státního zdravotního dozoru nad plněním povinností a dodržováním zákazů včetně sankcí, ukládaných za porušování pravidel, stanovených použitelnými právními předpisy.

Druhým je výkon preventivního dozoru v roli dotčeného správního úřadu, při rozhodování ve věcech upravených zvláštními právními předpisy. Jedná se především o posuzování souladu předkládaných projektových dokumentací s požadavky předpisů na ochranu zdraví v rámci řízení vedených v režimu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), a o další oborově specifické oblasti veřejné správy v rámci posuzování záměrů, staveb a činnosti ve fázi příprav a následného uvádění do provozu, jak je níže oborově specifikováno.

3.3.1 Státní zdravotní dozor

Státní zdravotní dozor je součástí státní zdravotní správy a druhem státní kontroly, vykonávané správními úřady pod titulem hygienického dozoru. Vodítkem pro výkon státního zdravotního dozoru jsou tzv. kontrolní plány. Plány každoročně nastavuje

Obrázek č. 1 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu zaměstnanců krajských hygienických stanic

Zdroj: Nařízení vlády č. 138/2003

Ministerstvo zdravotnictví České republiky k počtu úvazků pracovníků jednotlivých odborů. Jedná se o jednoroční priority činností, které jsou jednotné na celostátní úrovni a specifické na úrovni jednotlivých krajů (viz příloha A).

Úřední kontroly státního zdravotního dozoru dále vyplývají z cílených úkolů vyhlášených Hlavním hygienikem České republiky, regionálních akcí orgánů ochrany veřejného zdraví, přijatých hlášení v systému RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed)²¹ a RAPEX (Rapid Alert System for Non - food Products)²² a jiných akcích na regionální úrovni.

Postup každého kontrolního orgánu působícího ve veřejné správě je při kontrole činnosti kontrolované osoby jednotně upraven zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Každá kontrola je zpravidla vždy zahajována předložením služebního průkazu kontrolujícího kontrolované osobě nebo jiné osobě přítomné na místě kontroly. Podstata a rozsah působnosti pro výkon státního zdravotního dozoru je pak ukotven v § 84 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

3.3.1.1 Reforma veřejné správy z pohledu státního zdravotního dozoru

Transformaci veřejné správy České republiky zahájila v jádru věci historická událost studentského a občanského protestu 17. listopadu 1989. Změny ve společnosti

²¹ Poznámka autora: Systém rychlého varování pro potraviny a krmiva byl vytvořen na základě článku 50 Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. Je klíčovým nástrojem pro on-line sdílení informací o bezpečnosti potravin ve snaze včas odvrátit hrozbu rizika pro spotřebitele. Řeč je o spotřebitelích členů systému, tedy Evropskou komisí, členskými státy Evropské Unie a EFTA (Norska, Lichtenštejnska, Islandu) a EFSA (Evropským úřadem pro bezpečnost potravin).

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION. *RASFF - Food and Feed Safety Alerts* [online]. European commission, 2015. Last update 18.09.2015 [vid. 2015-09-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/food/safety/rasff/index_en.htm a <http://www.bezpecnostpotravin.cz/stranka/system-rychleho-varovani-pro-potraviny-a-krmiva-%28rasff%29.aspx>

²² Poznámka autora: Evropský systém včasného varování o nebezpečných nepotravinářských výrobcích. V rámci členských států Evropské Unie a Evropské komise je díky němu umožněna rychlá výměna informací o rizikových nepotravinářských výrobcích, s výjimkou farmaceutických a léčivých přípravků. Evropská Komise zveřejňuje každý pátek přehled oznámených výrobků. To umožňuje jejich včasnou identifikaci a eliminaci na trhu.

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION. *Rapid Alert System - Weekly Notification reports* [online]. European commission, 2015. Last update 10.09.2015 [vid. 2015-09-20]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/consumers/safety/rapex/alerts/main/index.cfm?event=main.listNotifications> a http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-311_cs.htm

nastolily potřebu přeměny veřejné správy totalitního státu na stát demokratický. K tomu se později přidalo dění okolo sametového rozdělení Československé republiky 1. ledna 1993 na dva samostatné státy. Důležitým bodem byly i přípravy na vstup České republiky do Evropské Unie. Tím se nastartovala první realizační fáze reformy územní správy, spočívající v založení čtrnácti samosprávných krajů. Druhá fáze pak vedla ke zrušení okresních úřadů ke dni 31. prosince 2002 a převedení jejich kompetencí na vybrané obce a kraje. Zásadní vliv měla reforma na ústřední státní správu, kvalitu, obsah a postavení zaměstnanců veřejné správy.²³

V průběhu roku 2000 byl v rámci první fáze přijat právní rámec zásadních zákonů, které spustily proces decentralizace, tedy delegování kompetencí ze státní správy na samosprávu. Zároveň proběhla dekoncentrace, přenesení pravomocí státní správy z ústřední úrovně na nižší krajský a obecní stupeň státní správy.²⁴ Její součástí byl mimo jiné i zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

Do té doby upravoval organizaci, působnost a pravomoc tehdejších orgánů hygienické a protiepidemické služby zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. Postupem času však byly shledávány nedostatky právní úpravy, spočívající především:

- v absenci vymezení rozsahu státní kontroly, orgánů, které ji vykonávají a práva a povinnosti osob v ochraně veřejného zdraví,
- v zaostávání právní úpravy ochrany životních podmínek za úpravou platnou v zemích Evropského společenství a potřebami praxe,
- v duplicitě úpravy některých oblastí ochrany veřejného zdraví,
- v nejednotnosti řízení jednotlivých stupňů státní kontroly.

Návrh zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, na kterém se usnesla Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 14. července 2000, jmenované nedostatky zohlednil. Stanovil pro výkon státního zdravotního dozoru přesný rozsah veřejného zájmu v ochraně veřejného zdraví.

²³ BAROŠ, Lubomír. *Reforma veřejné správy v České republice*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2003, s. 7-15. ISBN 80-239-0225-3.

²⁴ BAROŠ, ref. 23, s. 18-22

Vytvořil také prostor pro zřízení státních příspěvkových organizací, poskytující laboratorní a zdravotní služby. Hygienické laboratoře mnohdy nebyly zcela efektivně využívány ve všech správních obvodech. Vydávání veřejných prostředků na vybavení drahou laboratorní technikou se zdálo jako plýtvání, a proto bylo rozhodnuto o jejich zrušení. Laboratorní měření, jejichž závěry slouží jako neodmyslitelný podklad některých rozhodnutí orgánů ochrany veřejného zdraví, od té doby musí v případě potřeby pracovníci hygienické služby objednávat laboratorní služby u zdravotních ústavů.²⁵

V souvislosti s druhou fází reformy veřejné správy byla zpracována novela zákona v reakci na usnesení č. 421. Přijetím reformy Senát Parlamentu České republiky žádal o svěřeni státní správy v ochraně veřejného zdraví do působnosti správních úřadů pod vedením Ministerstva zdravotnictví České republiky.²⁶

Ke dni 1. prosince 2015, kdy vešla v platnost poslední novela zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, byl zákon novelizován již padesát krát. Státní zdravotní dozor byl mezi tím transformován ze zdravotnických zařízení do soustavy správních úřadů. Ze strukturálního a personálního hlediska došlo k redukci počtu zařízení hygienické služby na 14 správních úřadů s územními pracovišti. Státní zdravotní dozor tudíž není zabezpečován pověřenými zaměstnanci hygienických stanic, nýbrž zaměstnanci správních úřadů.²⁷

3.3.2 Preventivní dozor

Krajské hygienické stanice jsou dle ustanovení § 77 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví dotčeným správním úřadem při rozhodování ve věcech, které se týkají zájmu chráněných orgány ochrany veřejného zdraví. O vyjádření souhlasu orgánu ochrany veřejného zdraví žádá stavebník nejčastěji pro účely ohlášení stavby, vydání stavebního povolení, změny stavby před jejím dokončením, užívání stavby nebo ke změně užívání stavby. Souhlas, který má podobu závazného stanoviska, může být

²⁵ TOMAŠUK, Přemysl. *Státní zdravotní dozor v rámci reformy veřejné správy*. Plzeň: Škola veřejného zdravotnictví, 2002.

²⁶ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 542: Vládní návrh zákona o Probační a mediační službě* [online]. Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna [b.r.] [vid. 2015-10-02]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=542>

²⁷ TOMAŠUK, ref. 25.

vázán na splnění některých podmínek, jako např. měření rizikových faktorů pracovního prostředí, odběr vzorku pitné vody, zkušební provoz či kontrolní prohlídku stavby. U staveb vyžadujících kolaudační souhlas, k nimž vydávají krajské hygienické stanice souhlasná závazná stanoviska k jejich užívání, musí být provedena závěrečná kontrolní prohlídka předmětné stavby za přítomnosti všech dotčených orgánů. Krajská hygienická stanice, a další přizvané dotčené správní úřady vydávají na místě závazné stanovisko k užívání stavby pro účely vydání kolaudačního souhlasu.

3.3.3 Odbor hygieny práce

Ochrana zdraví osob v souvislosti s jejich pracovní činností je významnou dozorovou specializací odboru hygieny práce, s cílem zamezovat vzniku profesionálních onemocnění, vedoucích k poškození zdraví v rámci výkonu povolání.

Jedná se o širokou škálu úkonů, vázaných na problematiku rizikových faktorů pracovních podmínek, jimiž jsou mikroklimatické podmínky, chemické faktory, biologičtí činitelé, fyzická zátěž, hluk, vibrace, neionizující záření, ionizující záření a optické záření. Podle míry výskytu a rizikovitosti faktorů pro zdraví se ve smyslu ustanovení § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, každá práce zařazuje na žádost zaměstnavatele do druhé až čtvrté kategorie, přičemž o zařazení prací do třetí a čtvrté kategorie rozhodují v rámci správního řízení o žádosti orgány ochrany veřejného zdraví. Jedná se totiž o rizikové práce dle § 39 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, při nichž je nebezpečí vzniku choroby z povolání či jiné nemoci související s faktory pracovního prostředí,²⁸ (viz příloha B).

Rizikové faktory, jejich hodnocení, minimální rozsahy opatření k ochraně zdraví zaměstnance, a další podmínky a požadavky ochrany zdraví při práci, upravuje nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění. V jeho smyslu je pak prováděn dozor a kontrolní činnosti nad pracovními

²⁸ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

podmínkami zaměstnanců, včetně stavebního a prostorového vybavení pracovišť, zásobování pitnou vodou a stavu sanitárních a pomocných zařízení.²⁹

Rizikové faktory pracovních podmínek, které znamenají potenciální nebezpečí pro zdraví zaměstnance, na sebe individuálně nabalují další úkoly nejen pro hygienu práce, ale i pro pracovní lékařství. Dle § 61 odst. 2 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, v platném znění, posuzují a uznávají nemoci z povolání³⁰ poskytovatelé pracovnělékařských služeb v oboru pracovního lékařství včetně související dispenzární péče. Uznání diagnostikovaného onemocnění za nemoc z povolání předchází složitý proces šetření, za kterým v první fázi stojí pracovník hygieny práce. Na žádost Kliniky pracovního lékařství ověřuje podmínky vzniku onemocnění se závěrečnou formulací svého šetření, zda posuzovaný pracoval za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání. Proces šetření obnáší zjišťování anamnestických údajů a hodnocení míry rizika odpovídajícího rizikového faktoru. Objektivizace rizik se provádí zejména měřením rizikových faktorů autorizovanou či akreditovanou laboratoří. Při hodnocení se vychází z doby, po kterou je pracovník hodnocenému rizikovému faktoru exponován, a také z výsledků měření jednotlivých faktorů, popř. hodnocení faktorů, u nichž se měření neprovádí (psychická zátěž, zraková zátěž).

Hygiena práce zajišťuje v dle nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně veřejného zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, plnění stanovených hygienických limitů hluku a vibrací na pracovištích, pro chráněný venkovní prostor a chráněné venkovní a vnitřní prostory staveb. Předložená měření a hodnocení, včetně hlukových studií, prováděná výhradně držiteli osvědčení o akreditaci nebo držiteli autorizace, hygienik posuzuje a ověřuje ve vztahu k řešené problematice.³¹

Dalším stále aktuálnějším předmětem činnosti je dozor nad prací a nakládáním s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi. Hygiena práce je např. členem zkušební

²⁹ Nařízení vlády č. 361/2007 Sb. ze dne 12. prosince 2007, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci. Dostupné z: CODEXIS®

³⁰ Poznámka autora: Onemocnění vznikající nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání. Seznam je přílohou nařízení vlády č. 290/1995 Sb., ve znění nařízení vlády č. 114/2011 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání. Zdroj: Nařízení vlády č. 290/1995 Sb.

³¹ Nařízení vlády č. 272/2011 Sb. ze dne 24. října 2011, o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací. Dostupné z: CODEXIS®

komise pro zkoušku odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky na ochranu rostlin a zajišťuje školení uchazečů o tuto zkoušku. Projednává s právnickou osobou nebo podnikající fyzickou osobou text písemných pravidel o bezpečnosti, ochraně zdraví a ochraně životního prostředí při práci s chemickými látkami nebo směsmi, s kterými je na jeho pracovišti nakládáno. Tuto povinnost zaměstnavateli ukládá § 44a, odst. 7 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Pracovník hygieny práce pak v rámci běžného dozoru kontroluje jejich volnou dostupnost zaměstnancům na pracovišti, kde je s předmětnými chemickými látkami a směsmi nakládáno.³² Kromě pokynů pro první předlékařskou pomoc a postup při nehodě, jsou důležitým bodem písemných pravidel informace o nebezpečných vlastnostech látek a směsí. Pro účely jednotné klasifikace a označování vstoupilo v platnost Nařízení EP a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006 (nařízení CLP). To se stalo od 1. června 2015 jediným platným právním předpisem a nahradilo směrnici Rady 67/548/EHS pro nebezpečné chemické látky (DSD – Dangerous Substance Directive)³³ a směrnici Evropského parlamentu a Rady 1999/45/ES pro nebezpečné chemické přípravky (DPD – Dangerous preparation Directive).³⁴ Pro účely označování látek a směsí s sebou nařízení CLP přineslo nové výstražné symboly nebezpečnosti. Klasifikaci rizikovosti látek a směsí, tzv. „R věty“, nahradil seznam standardních vět o nebezpečnosti, tzv. „H věty“.

³² Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

³³ Poznámka autora: Jednalo se o první harmonizační text v oblasti nebezpečných chemických látek s cílem lepší ochrany lidí a životního prostředí skrze požadavky kladené na dodavatele ohledně klasifikace, označování a balení látek výbušných, oxidujících, hořlavých, toxických, žravých, dráždivých, senzibilizujících, karcinogenních, mutagenních, toxických pro reprodukci a nebezpečných pro životní prostředí, podle stanovených pravidel.

Zdroj: Směrnice Rady 67/548/EHS ze dne 27. června 1967, o sblížení právních a správních předpisů týkajících se klasifikace, balení a označování nebezpečných látek. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:l21276>

³⁴ Poznámka autora: Směrnice upravovala nebezpečné přípravky, obsahující minimálně jednu nebezpečnou chemickou látku.

Zdroj: Directive 1999/45/EC of the European Parliament and of the Council of 31 May 1999 concerning the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the classification, packaging and labelling of dangerous preparations. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A121273>

Stejně tak vyznačování pokynů pro bezpečné zacházení prostřednictvím „S vět“ bylo nahrazeno „P větami“.³⁵

Z titulu dotčeného správního úřadu náleží hygieně práce posuzování žádostí, kontroly plnění závazných podmínek, stanovených v integrovaném povolení, a další pravomoci z hlediska ochrany veřejného zdraví v oblasti ochrany před nepříznivými účinky hluku, vibrací a neionizujícího záření v rámci výkonu státní správy podle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů.³⁶

Dále rozhodování ve věcech, které se dotýkají zájmů chráněných podle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, v oblasti ochrany lidského zdraví, včetně spolupráce s ostatními správními úřady v oblasti ochrany zdraví lidí při nakládání s odpady a vyjadřování se k provozním řádům zařízení k využívání, odstraňování, sběru a výkupu odpadů.³⁷

3.3.4 Odbor protiepidemický

Odbor protiepidemický je samostatným lékařským oborem, který v rámci epidemiologické surveillanc³⁸:

- sleduje vývoje trendů infekčních nákaz, včetně příčiny vzniku a způsobů šíření a srovnání aktuálních situací mezi členskými státy Evropské unie,
- detekuje ohniska infekčních onemocnění s cílem poskytnout informace o jejich výskytech a podklady k účinným opatřením,

³⁵ Poznámka autora: Např. věta R 45 – Může vyvolat rakovinu, byla převedena na větu H 350, věta R 60 – Může poškodit reprodukční schopnost, byla převedena na větu H360F. Převodní tabulka je předmětem Nařízení CPL.

³⁶ Zákon č. 76/2002 Sb. ze dne 5. února 2002, o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně zákonů (zákon o integrované prevenci). Dostupné z: CODEXIS[®]

³⁷ Zákon č. 185/2001 Sb. ze dne 15. května 2001, o odpadech a o změně některých dalších zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

³⁸ Poznámka autora: Studium nemocí včetně původců nákazy, přenašečů, hostitelů, vnějších podmínek prostředí a jiných mechanismů souvisejících s procesem šíření. Zdrojem informací je nejčastěji shromažďování klinických poznatků, epidemiologická šetření, laboratorní vyšetření, hlášení nemocnosti a úmrtnosti, ale také spolupráce se Státní veterinární správou.

- detekuje rizikové oblasti populace a hodnotí potřebné preventivní programy proti infekčním nemocem,
- hodnotí hrozbu případného výskytu infekčních onemocnění v populaci průběžnou analýzou prevalence a mortality těchto onemocnění.

Ochrana veřejného zdraví při předcházení vzniku a šíření infekčních nemocí je prováděna primárně na principu spolupráce poskytovatelů zdravotních a pracovnělékařských služeb s orgány ochrany veřejného zdraví, včetně aplikace prevence.

V případě prokázaného nálezu infekčního onemocnění osoby, provádějící činnost epidemiologicky závažnou³⁹, obzvláště pak při práci v potravinářském provozu, může oddělení epidemiologie rozhodnutím nařídit ve spojení s ustanovením § 67 odst. 1 a 3, za použití ustanovení § 64 a § 2 odst. 7 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, karanténní opatření. To je zpravidla stanovováno do doby tří po sobě jdoucích negativních výsledků laboratorního vyšetření. Po dobu jeho trvání je výkon epidemiologicky závažných pracovních činností zakázán. Taková osoba je povinna se podrobit po dobu platnosti rozhodnutí potřebným lékařským prohlídkám a laboratorním vyšetřením, oznamovat neprodleně ošetřujícímu lékaři každou nepříznivou změnu zdravotního stavu a dodržovat stanovená desinfekční opatření.

V případě výskytu infekcí přenosných ze zvířete na člověka, spolupracuje protiepidemický odbor také s orgány ochrany veřejného zdraví s orgány veterinární správy, stejně tak jako při provádění opatření proti jejich výskytu. Epidemiologické šetření a posuzování infekčních nemocí tak provádí i v souvislosti s výkonem povolání.

V rámci preventivního i státního zdravotního dozoru se protiepidemický odbor zabývá plněním hygienických požadavků na provoz státních a nestátních zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče, které upravuje vyhláška č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče. Zdravotnická zařízení jsou dále kontrolována z hlediska provádění očkování

³⁹ § 19 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, považuje za činnosti epidemiologicky závažné provozování stravovacích služeb, výroba potravin a jejich uvádění do oběhu, výroba kosmetických přípravků, provozování holičství, kadeřnictví, pedikúry, manikúry, solária, kosmetických, masérských a regeneračních služeb a služeb, při nichž je porušována integrita kůže.

a dodržování podmínek používání a skladování očkovacích látek stanovených výrobcem a usměrňuje jejich činnost v oblasti hygieny provozu ⁴⁰

3.3.5 Odbor hygieny obecné a komunální

Odbor hygieny obecné a komunální je soustředěn na kontrolu plnění povinností v oblasti péče o zdravé životní podmínky. Toto pojmenování zahrnuje preventivní a státní zdravotní dozor při hodnocení zdravotních rizik, jejich zmírňování či prosazování úplného odstranění ve vztahu:

- k faktorům životního prostředí (kvalita pitné vody ze systému veřejného zásobování vodou, kvalita vody pro koupání v celoročních i sezónních objektech koupališť a v koupacích oblastech, dodržování hygienických limitů hluku pro chráněné vnitřní prostory⁴¹, chráněné venkovní prostory staveb a chráněné venkovní prostory staveb, a dále hygienických limitů vibrací a neionizujícího záření v mimopracovním prostředí),
- k činnostem epidemiologicky závažným (holičství a kadeřnictví, pedikúra a manikúra, kosmetika, regenerační a rekondační služby, včetně masáží, solárií a zařízení, ve kterých je narušována integrita kůže - tetováže, piercing, permanentní make up),
- k poskytování ubytovacích služeb různého typu.⁴²

Jako dotčený správní úřad provádí odbor hygieny obecné a komunální také činnosti svěřené zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o proces hodnocení životního prostředí označovaný EIA (Environmental Impact Assessment). Princip spočívá ve snaze zajistit, aby plány, programy a projekty, které mohou mít významný vliv na životní prostředí, byly předmětem posouzení ještě před jejich samotným schválením nebo povolením. V této souvislosti

⁴⁰ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví za rok 2014*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2015.

⁴¹ Poznámka autora: Např. operační sály, nemocniční pokoje, lékařské vyšetřovny a ordinace, obytné místnosti, hotelové pokoje, učebny a pobytové místnosti jeslí, mateřských škol a školských zařízení.

⁴² MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 40.

je hygiena obecná a komunální dotčeným správním úřadem, sledujícím vlivy schválené koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví, oprávněným podávat podněty k případné změně koncepce.⁴³

Hodnocení vlivů na veřejné zdraví je nezbytné i v návaznosti na přijetí zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, a to zejména v oblasti územního plánování.

3.3.6 Odbor hygieny dětí a mladistvých

Odbor hygieny dětí a mladistvých se zabývá ochranou zdraví a zdravých životních a pracovních podmínek v prevenci vzniku nemocí a dalších poruch zdraví dětí a mladistvých, souvisejících s jejich výchovou a vzděláváním. Jinak řečeno sleduje reakce dětského a mladistvého organismu na vlivy prostředí. Činností oboru se prolíná problematika všech hygienických oborů (hygiena výživy, hygiena obecná a komunální, hygiena práce).

Specifickou oblastí dozoru jsou kontroly v provozovnách stravovacích služeb, zejména ve školních jídelnách, zřizovaných dle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění (dále jen „zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon“), ale i v ostatních typech stravovacích služeb pro děti a mladistvé, včetně zotavovacích a jiných podobných akcí pro děti a školy v přírodě.⁴⁴

Odborní zaměstnanci hygieny dětí a mladistvých se v rámci státního zdravotního dozoru podílí na kontrole bezpečnosti potravin. Tato působnost je rozšířena o problematiku nutriční kvality pokrmů školního stravování, ve smyslu ovlivnění nutričních ukazatelů v souladu s nejnovějšími poznatky z oblasti zdravé výživy, což je také jeden z hlavních úkolů orgánů ochrany veřejného zdraví při naplňování cílů veřejného zdraví. Dále orgánům ochrany veřejného zdraví přísluší podle programu „Zdraví 2020 – Národní strategie

⁴³ EUROPEAN COMMISSION. *Environmental Assessment* [online]. European commission, 2015. Last update 19. 11. 2015 [vid. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

⁴⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon). Dostupné z: CODEXIS®

ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí⁴⁵ a „Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2014 - 2020“⁴⁶ podílet se na implementaci a podpoře zdraví mateřských, základních i středních škol, a to zvláště ve vyhodnocování a úpravě výživových norem, tzv. spotřebního koše, prostřednictvím metodických postupů.⁴⁷ Oblast kontroly plnění spotřebního koše, který upravuje příloha č. 1 k vyhlášce č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů, přísluší Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy České republiky prostřednictvím České školní inspekce. Orgány ochrany veřejného zdraví tak vystupují z pozice edukátora vedení škol a zaměstnanců školních jídelen.⁴⁸

Jako dotčený správní orgán odbor hygieny dětí a mládeže kontroluje a usměrňuje dodržování zdravých životních a pracovních podmínek, a to prostřednictvím odpovídajících stavebních, prostorových a provozních podmínek ve školách a školských zařízeních, zapsaných do rejstříku škol a školských zařízení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, včetně učňovských pracovišť a středisek praktického vyučování pod správou středních škol. Dále se odbor zaměřuje na zařízení sociálně výchovné činnosti a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na osoby provozující živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ a živnost „Výchova a mimoškolní vzdělávání“, na zotavovací a jiné podobné akce pro děti, včetně škol v přírodě. V neposlední řadě dozoruje venkovní hrací plochy určené pro hry dětí na pískovišti.⁴⁹

⁴⁵ Poznámka autora: Program je založen na principech programu Světové zdravotnické organizace „Zdraví 2020“, který klade důraz na zlepšení zdraví obyvatel, snížení nerovnosti v oblasti péče o zdraví a posílení veřejného zdravotnictví.

Zdroj: MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí* [online]. MZČR, © 2010 [vid. 2015-10-31]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/verejne/dokumenty/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci_8690_3016_5.html

⁴⁶ Poznámka autora: Strategie v oblasti bezpečnosti potravin a výživy vymezuje oblasti řízení rizik. Jedním z nich je uloženo rezortu školství a zdravotnictví kontrolovat a vyhodnocovat naplňování výživových doporučení a norem v oblasti školního stravování.

Zdroj: EAGRI. *Strategie bezpečnosti potravin* [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid.-2015-12-05]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potravin/bezpecnost-potravin/strategie-zajisteni-bezpecnosti-potravin/>

⁴⁷ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Nutriční doporučení Ministerstva zdravotnictví ČR ke Spotřebnímu koši*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2015.

⁴⁸ Vyhláška č. 107/2005 Sb. ze dne 25. února 2005, o školním stravování. Dostupné z: CODEXIS®

⁴⁹ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 40.

Odbor hygieny dětí a mládeže je podle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) také účastníkem správního řízení o zápisu nebo o změnách zápisu v rejstříku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, nejčastěji v souvislosti se změnami kapacit a zápisy nově vybudovaných škol.⁵⁰

3.3.7 Odbor hygieny výživy a předmětů běžného užívání

Základní kompetence a pravomoci odboru hygieny výživy a předmětů běžného užívání stanovuje zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Stravovací službu, pokrm, provozovatele potravinářského podniku a jeho povinnosti definují § 23 a § 24. Předměty běžného užívání jsou vymezeny v § 25 jako předměty a materiály určené pro styk s potravinami, kosmetické přípravky a výrobky pro děti ve věku do 3 let, s výjimkou výše jmenovaných předmětů, hraček a potravin.⁵¹

Další pravomoci stanovuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropské unie⁵² zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s § 16 vykonává hygiena výživy úřední kontroly v sektoru stravovacích služeb a je oprávněna provádět šetření v celém potravinovém řetězci za účelem zjištění příčin poškození či ohrožení zdraví a zamezování šíření infekčních onemocnění.⁵³

Hygiena výživy provádí dozor nad trhem s potravinami, nad dodržováním požadavků potravinového práva a vykonávají preventivní a státní zdravotní dozor v oblasti veřejného stravování. Je nejen kontrolorem, ale především edukátorem v plnění požadavků

⁵⁰ Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon). Dostupné z: CODEXIS®

⁵¹ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

⁵² Poznámka autora: Stěžejním evropským předpisem v problematice hygieny potravin v provozovnách potravinářských podniků je nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin. Stanovuje hygienické postupy všech fází výrobního procesu, počínaje prvovýrobou, kterou je zemědělství, lov či rybolov, včetně dopravy, manipulace a skladování. Kontrola hygieny potravin se v mezích tohoto nařízení soustřeďuje na obecné hygienické požadavky na potravinářské prostory a vybavení, přepravní podmínky, potravinářský odpad, zásobování vodou, osobní hygienu, školení pracovníků v potravinářských provozech, požadavky na balení a obaly i na tepelné ošetřování potravin.

⁵³ Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

na provozování činností epidemiologicky závažných, mezi které patří právě zařízení společného stravování, výroba potravin a jejich uvádění do oběhu. Zabývá se bezpečností potravin a s ní související kvalitou poskytovaných pokrmů, ale také podporou správných stravovacích návyků. Je kladen veliký důraz na dodržování základních hygienických požadavků při přípravě jídel v provozovnách stravovacích služeb s cílem eliminovat výskyty alimentárních onemocnění a otrav z potravin v důsledku kontaminace nežádoucími látkami.⁵⁴

V rámci dozorové činnosti je ověřováno plnění požadavků, stanovených právními předpisy, identifikace výrobků nebezpečných nebo potenciálně nebezpečných na trhu, varování spotřebitelů, hodnocení rizika a přijímání odpovídajících opatření, s cílem zabránit nebo omezit na minimální možnou míru případné poškození zdraví konečného spotřebitele.

Preventivní činnost z pozice dotčeného správního úřadu v režimu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), zahrnuje projednávání a schvalování projektových dokumentací vzhledem k popsanému podnikatelskému záměru, a další úkony se stavebním řízením spojené. Stanovisko ke kolaudaci nevydají, pokud jim není známa situace širších vztahů (např. průzvučnost stavebních konstrukcí), způsob zásobování pitnou vodou a další požadavky na vodu, které stanovuje § 3 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ale také odkanalizování, způsob vytápění, odvětrání, nakládání s odpady aj.

Do výkonu preventivního dozoru lze řadit i ohlašovací povinnost, kterou mají provozovatelé potravinářských podniků dle § 23 odst. 5 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Musí oznámit zahájení, změnu nebo ukončení výkonu předmětu činnosti nejpozději v den, kdy skutečnost nastala, včetně identifikace subjektu a provozovny.

V neposlední řadě je důležitou preventivní činností hygieny výživy kontrola zdravotního stavu pracovníků, vykonávajících činnosti epidemiologicky závažné. Každoročně je z pracovního procesu při výrobě nebo manipulaci k výrobě potravin vyloučeno několik set pracovníků, vykazujících známky onemocnění, kterým by mohli

⁵⁴ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor hygiena výživy a předměty běžného užívání: Zpráva o činnosti 2014*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2015.

způsobit kontaminaci potravin, s hrozbou vzniku alimentárního onemocnění u spotřebitelů. K tomu je zapotřebí spolupráce s oddělením epidemiologie, které je oprávněno vydávat rozhodnutí o vyloučení osoby z potravinářského provozu a nařizovat povinné lékařské prohlídky.

Preventivní hygienický dozor v případě stravovacích služeb provádí hygiena výživy také nad dodržováním zákazu kouření dle zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁵

Oddělení předmětů běžného užívání provádí státní zdravotní dozor nad dodržováním hygienických požadavků u výrobců, dovozců a distributorů předmětů běžného užívání, včetně odběrů vzorků pro účel ověření jejich zdravotní nezávadnosti, ve snaze zabránit klamání konečného spotřebitele. V rozsahu stanoveném zákonem č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon), ve znění pozdějších předpisů, ověřují bezpečnost hraček. Dále provádí kontroly v souladu se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků), ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶

Oddělení hygieny výživy a předměty běžného užívání zajišťuje úkoly vyplývající z oznámení o nevyhovujících předmětech a o zdravotně závadných potravinách. K oznámením má přístup prostřednictvím systému RASFF při vzniku rizika ohrožení zdraví z potravin nebo surovin v zařízeních společného stravování. Stejně tak reaguje na oznámení o nebezpečných nepotravinářských výrobcích, obdrženy prostřednictvím systému RAPEX pro předměty běžného užívání.⁵⁷

⁵⁵ Zákon č. 379/2005 Sb. ze dne 19. srpna 2005, o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

⁵⁶ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 54

⁵⁷ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 40.

3.4 Vybrané dozorující orgány ve státní správě

Orgány ochrany veřejného zdraví a níže popisované kontrolní orgány mají společný základní kámen, kterým je zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Jak tento zákon říká, kontrolními orgány jsou orgány moci výkonné, orgány územních samosprávných celků, jiné orgány a právnické nebo fyzické osoby, působí-li v oblasti veřejné správy, a dále „kontrolní orgán při kontrole zjišťuje, jak kontrolovaná osoba plní povinnosti, které jí vyplývají z jiných právních předpisů nebo které jí byly uloženy na základě těchto předpisů.“⁵⁸

Pro účely této diplomové práce je široká škála dozorujících orgánů postupujících dle tohoto zákona, zúžena na ty, jejichž státní dozor má největší přímou souvislost s kompetencemi odborů krajských hygienických stanic.⁵⁹

3.4.1 Česká školní inspekce

Česká školní inspekce je správním úřadem vykonávajícím inspekční činnost v dikci zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, organizačně členěným na ústředí České školní inspekce se sídlem v Praze a inspektoráty České školní inspekce. Nadřízeným služebním úřadem České školní inspekce s ústředním školním inspektorem v čele, je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.⁶⁰ Podrobnější podmínky výkonu inspekční činnosti a organizace České školní inspekce, včetně vzorů služebních průkazů upravuje prováděcí vyhláška č. 17/2005 Sb. o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti.⁶¹

⁵⁸ Zákon č. 255/2012 Sb. ze dne 14. června 2012, o kontrole (Kontrolní řád). Dostupné z: CODEXIS[®]

⁵⁹ Zákon č. 255/2012 Sb. ze dne 14. června 2012, o kontrole (Kontrolní řád). Dostupné z: CODEXIS[®]

⁶⁰ Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon). Dostupné z: CODEXIS[®]

⁶¹ Vyhláška č. 17/2005 Sb. ze dne 27. prosince 2004, o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti. Dostupné z: CODEXIS[®]

V rámci hodnotící inspekční činnosti analyzuje a posuzuje efektivnost vzdělávání dětí, žáků a studentů škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku a na pracovištích osob, kde se uskutečňuje praktické vyučování nebo odborná praxe. Základním kritériem hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání a naplňování školního vzdělávacího programu je zejména účinnost podpory rozvoje osobnosti dítěte, žáka a studenta a dosahování cílů vzdělávání ze strany škol a školských zařízení.

Obrázek č. 2 - Vzor přední strany služebního průkazu inspektora České školní inspekce, zadní strana neobsahuje žádné údaje

Zdroj: Vyhláška č. 17/2005

Kontrolní činnost obnáší nezávislou objektivní kontrolu nad dodržováním právních předpisů, které se vztahují na poskytování vzdělávání a školských služeb, ale také na veřejnosprávní kontrolu nad využíváním finančních prostředků státního rozpočtu.

Inspekční činnost je vykonávána podle plánu hlavních úkolů na příslušný školní rok, který schvaluje ministr školství, mládeže a tělovýchovy na návrh ústředního školního inspektora, ale také na základě podnětů, stížností a petic, spadajících svým obsahem do působnosti České školní inspekce.

Výstupy inspekční činnosti (inspekční zpráva, protokol o kontrole, výsledek šetření stížností) jsou především zpětnou vazbou pro danou školu či školské zařízení. Souhrnné výstupy (tematické zprávy, výroční zprávy) pak slouží jako vodítko pro zkvalitňování vzdělávacích služeb a zvyšování efektivnosti a kvality vzdělávacího systému školství v celé České republice.

Česká školní inspekce zpracovává koncepční záměry inspekční činnosti a systémy hodnocení vzdělávací soustavy. Pro období 2014 až 2020 byly koncepční záměry vytvořeny s orientací na zvyšování kvality a relevanci inspekční činnosti, zkvalitňování procesů uvnitř systému České školní inspekce, zkvalitňování lidských kapacit a komunikace, využití výsledků mezinárodní spolupráce. Realizace jmenovaných opatření byla z velké části možná hlavně v rámci projektu Národní systém inspekčního hodnocení

vzdělávací soustavy v České republice (NIQES), realizovaném v období od 1. července 2011 do 31. října 2015.⁶²

Prakticky vzato jsou hlavními oblastmi zájmu:

- druhý stupeň základních škol, vzhledem k absenci výzkumných zpráv o tomto stupni vzdělání, s cílem navrhovat co nejlépe směřovanou podporu učitelům i žákům,
- obory středního vzdělávání bez maturitní zkoušky, zejména z hlediska podpory rozvoje klíčových kompetencí a základních gramotností, tj. čtenářské a matematické gramotnosti,
- školy s obory středního vzdělání ukončenými maturitní zkouškou, které vykazují opakovaně vysokou míru neúspěšnosti ve společné části maturitní zkoušky.⁶³

Problematika školního stravování

Níže uvedená problematika je příkladem provázanosti správních orgánů České školní inspekce a odboru hygieny dětí a mládeže. Zároveň je praktickou ukázkou dovednosti těchto orgánů spolupracovat i při řešení problémů, na které upozorňuje veřejnost.

Koncem roku 2013 se rozběhla nátlaková mediální kampaň proti současnému doporučení spotřebního koše⁶⁴ dle Přílohy č. 1 vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování, v platném znění, a s ním spojeného stravování ve školních jídelnách. Začala otevřeným dopisem občanské iniciativy Skutečně zdravá škola ze dne 10. prosince 2013, který byl adresován Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

⁶² Poznámka autora: NIQES byl cílený na modernizaci a flexibilitu inspekčního systému pro hodnocení kvality a efektivity ve vzdělávání tak, aby přinesl systémovou a komplexní zpětnou vazbu. Výstupem projektu je řada nových informačních systémů (InspIS DATA - systém pro sběr a vyhodnocování inspekčních dat, InspIS SET - inspekčních systémů elektronického testování, InspIS SETmobile - testovací aplikace pro tablety a chytré mobilní telefony, InspIS ŠVP - systém pro práci se školními vzdělávacími programy, InspIS PORTÁL - portál pro prezentaci škol a školských zařízení, InspIS E-LEARNING - platforma pro distanční vzdělávání, InspIS HELPDESK - jednotné kontaktní místo pro komunikaci), a dále kritéria hodnocení, metody, postupy, a další.

Zdroj: *Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy* [online]. Česká školní inspekce, [b.r.] [vid. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.niqes.cz/>

⁶³ ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Koncepční záměry inspekční činnosti České školní inspekce na období 2014–2020* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2013 [vid. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/Koncepce2014-2020/flipviewerxpress.html>

⁶⁴ Souhrn měsíční spotřeby vybraných druhů potravin. Stanovené výživové normy pro vybrané komodity potravin, vztahené na strávnicka a den v závislosti na věkové kategorii. Zdroj: Vyhláška č. 107/2005 Sb.

a Ministerstvu zdravotnictví České republiky. Tímto byla vyjádřena nespokojenost s výživovými normami školního stravování. Konkretizací problematických bodů a návrhů na zlepšení stravování ve výchovných a vzdělávacích zařízeních se občanská iniciativa zaměřila na dvě doporučení: aktualizaci spotřebního koše a výrazné omezení prodeje potravin v prostorách školy, obzvláště v podobě automatů a bufetů.⁶⁵

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky na otevřený dopis reagovalo zdůrazněním dělby kompetencí. Kontrola nad dodržováním výživových norem, stanovených vyhláškou č. 107/2005 Sb., o školním stravování, v platném znění, přísluší Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, prostřednictvím České školní inspekce⁶⁶. Na základě předkládaných dokladů (jídelní lístky, výdejky potravin, počty strážníků aj.), vyhodnocuje přepočtem spotřebního koše průměrnou spotřebu potravin na strážníka a den v jednotlivých komoditách.⁶⁷ Za samotná výživová doporučení, včetně modernizace spotřebního koše je však zodpovědné Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Nutriční ukazatele školního stravování mají na starosti krajské hygienické stanice v rámci hygienického dozoru ve znění § 24 odst. 1 písm. c) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Kontrolují, zda provozovatelé stravovacích služeb splňují výživové požadavky podávaných pokrmů podle skupiny spotřebitelů, pro které jsou určeny.⁶⁸

Ministerstvo zdravotnictví České republiky se k otevřenému dopisu následně vyjádřilo, že podnikne potřebné kroky k vyhovění doporučení občanské iniciativy. Slovo dodrželo novelizací přílohy č. 1 vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování, upravující doporučení spotřebního koše.⁶⁹

Aby však byla činnost obou kontrolních orgánů efektivní a pozitivně ovlivňovala výživové zvyklosti dětí a dorostu, vytvořil odbor ochrany veřejného zdraví Ministerstva

⁶⁵ SEDLÁČEK, Bohuslav. Otevřený dopis o školním stravování ministerstvům. *Zpravodaj pro školní stravování [period. příloha časopisu Výživa a potraviny]*. Praha: Společnost pro výživu, 2014, čís. 2/2014, s. 23.

⁶⁶ FRYČ, Jindřich. Odpověď MŠMT na otevřený dopis. *Zpravodaj pro školní stravování [period. příloha časopisu Výživa a potraviny]*. Praha: Společnost pro výživu, 2014, čís. 2/2014, s. 24.

⁶⁷ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 40.

⁶⁸ Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

⁶⁹ VALENTA, Vladimír. Odpověď MZ na otevřený dopis. *Zpravodaj pro školní stravování [period. příloha časopisu Výživa a potraviny]*. Praha: Společnost pro výživu, 2014, čís. 2/2014, s. 25.

zdravotnictví České republiky navíc metodický návod k hodnocení jídelníčků školních jídelen, platný od 1. září 2015, který doplňuje metodiku výpočtu naplňování výživových norem.⁷⁰

Dokument nese název Nutriční doporučení Ministerstva zdravotnictví České republiky ke Spotřebnímu koši (dále jen „nutriční doporučení“). Klíčovými slovy je pestrost a vyváženost stravy, ke kterým nutriční doporučení směřuje. Snaží se regulovat vybrané kategorie potravin, které nejsou spotřebním košem dostatečně zohledněny. Jako příklad je možné uvést hodnocení zařazování masa do jídelníčku. Prvotním kritériem hodnocení by měl být obsah tuku v mase, včetně druhu. Tzn. libové vepřové maso zdaleka nemusí být z nutričního hlediska horší než na tuk bohaté kachní maso. Opomíjen nesmí být ani způsob technologické přípravy pokrmů.

Nutriční doporučení pro hodnocení jídelníčků používá bodový systém s výsledným slovním vyhodnocením (viz příloha D), který provádí odborný zaměstnanec hygieny dětí a mládeže. Současně nutriční doporučení učí inspektory České školní inspekce, jak zohledňovat v rámci hodnocení plnění výživových norem spotřebního koše především pestrost a vyváženost stravy. To je zásadní pro zdraví strávníků. Ačkoli není nutriční doporučení závazné, je zatím jedinou cestou k pestrým a vyváženým jídelníčkům v souladu se zásadami správné výživy, které vycházejí z doporučení Světové zdravotnické organizace.⁷¹

Mnohem hůře zvladatelná je oblast regulace sortimentu nápojů a potravin nabízených ve školních automatech a bufetech s ohledem na zásady zdravé výživy. Jedná se o celosvětový problém a každá země k jeho řešení přistupuje jinak. V České republice tato problematika dlouho nebyla ošetřena legislativou a nabídka doplňkového stravování žáků byla na uvědomění vedení škol. Orgány ochrany veřejného zdraví tak dlouhodobě vykonávaly pouze roli edukátora. Ministerstvu zdravotnictví České republiky se nakonec podařilo prosadit novelizaci zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví znění § 7a *„Provozovatel potravinářského podniku nesmí ve škole nebo školském zařízení zapsaných do školského rejstříku nabízet k prodeji ani prodávat potraviny, které jsou v rozporu s výživovými požadavky na zdravou výživu dětí, žáků a studentů. Požadavky na potraviny,*

⁷⁰ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 47.

⁷¹ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 47.

kteře odpovídají výživovým požadavkům na zdravou výživu dětí, žáků a studentů a lze je nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařizováních, stanoví jiný právní předpis o požadavcích na potraviny, pro které je přípustná reklama a které lze nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařizováních.“⁷² Tím by se provozovatel potravinářského podniku dopustil správního deliktu, jak dále stanovuje § 92d odst. 7 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Výklad a aplikace tohoto legislativního zákazu je prozatím ve fázi vývoje jak na straně škol a školských zařizováních, tak na straně kontrolních orgánů ochrany veřejného zdraví.

3.4.2 Orgány inspekce práce

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, upravuje zřizování a postavení orgánů inspekce práce jako kontrolních orgánů na úseku zaměstnanosti, provádějících dozor primárně nad plněním povinností, plynoucích z dodržování pracovněprávních předpisů a předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Územně příslušnými správními úřady inspekce práce jsou oblastní inspektoráty práce. Postavení nadřizováního služebního úřadu v organizačních a koordinačních záležitostech má Státní úřad inspekce práce, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí.⁷³

Obrázek č. 3 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu inspektorů Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce

Zdroj: zákon č. 266/2005

⁷² Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

⁷³ Zákon č. 251/2005 Sb. ze dne 3. května 2005, o inspekci práce. Dostupné z: CODEXIS®

Z organizačního hlediska vykonávají jednotlivé oblastní inspektoráty práce agendu na třech hlavních úsecích:

- bezpečnost a ochrana zdraví při práci a bezpečnost provozu vyhrazených technických zařízení,
- pracovněprávní vztahy a podmínky,
- kontroly nelegálního zaměstnávání.⁷⁴

V čele problematiky výše jmenovaných úseků stojí zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Právě jeho porušování je příčinou nejčastějších správních deliktů, kterých se zaměstnavatelé na svých zaměstnancích dopouští.⁷⁵

Pojem nelegální práce definuje zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, jako „výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah, nebo pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, je-li podle tohoto zákona vyžadováno, nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou vydanou podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky nebo v rozporu s modrou kartou; to neplatí v případě převedení na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. c) zákoníku práce, nebo pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu bez platného povolení k pobytu na území České republiky, je-li podle zvláštního právního předpisu vyžadováno“.⁷⁶ Významný podíl na souhrnné činnosti oblastních inspektorátů práce činí šetření podnětů, které podává veřejnost při podezření na porušování pracovněprávních předpisů, a to hlavně v oblasti pracovněprávních vztahů a nelegálního zaměstnávání.⁷⁷

Nejpestřejší je podle každoročních kontrolních plánů práce inspektorů při kontrole bezpečnosti práce. V této souvislosti je nutné jmenovat zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

⁷⁴ ŠUBRT, Bořivoj a jiné. *Inspekce práce a jiné kontroly u zaměstnavatelů*. Olomouc: ANAG, 2009, s. 104 – 238. ISBN 978-80-7263-526-9.

⁷⁵ SAGIT. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci*, podle stavu k 02. 04. 2012. Ostrava: Sagit, 2012, s. 7 - 15. ISBN 978-80-7208-926-0.

⁷⁶ Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004, o zaměstnanosti. Dostupné z: CODEXIS[®]

⁷⁷ DUCHEK, Miroslav. *Úvodní slovo vedoucího inspektora* [online]. Plzeň, leden 2013 [vid. 2015-10-24]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-ea4b1306577632d20d55381373157942/uvodni_slovo_inspektora_vi.pdf

v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci). Mezi nejčastěji kontrolované oblasti patří prevence, vyhledávání, hodnocení a odstraňování rizik, odborná a zdravotní způsobilost zaměstnanců, školení o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, poskytování a používání osobních ochranných pracovních prostředků, znalost pracovních postupů a postupů při pracovních úrazech, ochrana proti pádu z výšky, bezpečnostní požadavky na stroje, technická zařízení, přístroje, nářadí, vedení provozních dokumentací, bezpečnost prostředí – překážky nebo pořádek.⁷⁸

Bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců

Oblastní inspektoráty práce a odbor hygieny práce jsou si v mnohém podobni svou péčí o zdraví zaměstnanců. Inspektorská činnost oblastních inspektorátů práce je vesměs aplikací ryze technických prostředků, zaměřených na úrazové děje z technických příčin, od jejich prevence až po smrtelné úrazy. Na hygienu práce je naopak nutno nahlížet jako na aplikovaný medicínský obor, který v ideálním případě zahrnuje pestrou škálu pohledu na člověka nejen z hlediska hygieny práce, ale i fyziologie práce, mentální hygieny a pracovního lékařství. Tento biologický přístup přitom nikterak nepopírá uplatnění i jiných pohledů, např. ergonomie, techniky prostředí apod. Přesto tyto správní orgány v praxi vůči sobě vnímají jistý druh konkurence a neoficiálně soupeří o vedoucí pozici kontrolního orgánu v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci zaměstnanců.

Z popudu orgánů příbuzných inspekci práce byly opakovaně přizývány instituce Evropské unie o určení příslušnosti problematiky bezpečnosti práce do té které kompetence, i když z merita věci nemají právo rozhodovací. Zatím posledním důležitým momentem byla kontrola komisařů Výboru vrchních inspektorů práce (SLIC)⁷⁹

⁷⁸ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2014*. Opava: Státní úřad inspekce práce, duben 2015.

⁷⁹ Poznámka autora: Senior Labour Inspectors' Committee, Výbor vrchních inspektorů práce, zřízený rozhodnutím Komise č. 95/319/ES ze dne 12. července 1995 jako poradní sbor Evropské komise, sdružuje zástupce orgánů inspekce práce ze všech členských zemí Evropské unie. Je platformou pro diskusi mezi Komisí a zástupci národních inspektorátů práce. Svou činností je tedy nápomocen Komisi v uplatňování práva Společenství v oblasti zdraví a bezpečnosti na pracovišti a v prohlubování spolupráce mezi vnitrostátními systémy inspekce práce, které jsou v přímém kontaktu s podnikatelskými a nepodnikatelskými subjekty na národní úrovni.

v České republice, provedená ve dnech 13. až 19. června 2010 na vybrané krajské hygienické stanici a jí dohlížených podnicích z hlediska hygieny práce, a to za účasti osmi komisařů z Anglie, Skotska, Irska, Španělska, Dánska, Holandska, Rakouska a Slovenska. Komisi byly předloženy veškeré vyžádané materiály kontrolní, provozní i administrativní povahy od místního až po celostátní dosah, počínaje protokoly o kontrolním zjištění v průmyslových podnicích, vypořádání s námitkami kontrolované osoby, plánování kontrolní činnosti na pracovišti hygienické služby až po legislativu a koncepci oboru hygieny práce. V závěru kontroly významná pozitiva v možnostech měření faktorů pracovního prostředí pomocí nezávislých akreditovaných laboratoří a v implementaci předpisů Evropské unie do české legislativy. Naopak negativně byla legislativa vnímána z důvodu její složitosti na poli ochrany zdraví zaměstnanců. Ve výsledku hygienická služba při kontrole obstála a příslušnost ke státnímu dozoru nad agendou sledování a ochrany zaměstnanců při práci si obhájila. Lze říci, že kladný postoj komisařů SLIC ke zdejšímu stavu odvrátil snahy o převedení oboru hygieny práce v režii hygienické služby pod inspektoráty.⁸⁰

3.4.3 Státní veterinární správa

Státní veterinární správa je správním úřadem v resortu Ministerstva zemědělství České republiky, zřízeným zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon stanovuje orgány státní správy způsobilé výkonu ve věcech veterinární péče. Součástí této soustavy je Státní veterinární správa jako orgán veterinární správy, vykonávající svou působnost Ústřední veterinární správou a krajskými veterinárními správami.⁸¹

Z pohledu organizační struktury je veterinární péče zajišťována na úseku ochrany zdraví a podpory zvířat, a dále v oblasti veterinární hygieny a ochrany veřejného zdraví.

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION. *Health and safety at work - Senior Labour Inspectors Committee* [online]. European commission, 2015 [vid. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=148&intPageId=685>

⁸⁰ RADOVÁ, Olga. *Kontrola komisařů SLIC EU na KHS Středočeského kraje v roce 2010* [prezentace]. Mělník, 2010.

⁸¹ Zákon č. 166/1999 Sb. ze dne 13. července 1999, o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (Veterinární zákon). Dostupné z: CODEXIS[®]

Obrázek č. 4 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu inspektora Státní veterinární správy

Zdroj: EAGRI. *Vzor služebního průkazu veterinárního inspektora* [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100775187.html>

Ochrana zdraví zvířat je činnost cílená na udržování co nejlepší nakažové situace. Prevenci zavlečení nakaž nebezpečných pro zdraví lidí i zvířat, zajišťuje Státní veterinární správa jejich monitorováním v chovech nebo sledováním přesunů zvířat. Zabývá se aktivním monitoringem např. ptačí chřipky v chovech drůbeže i u volně žijících ptáků, nebezpečných nakaž ryb, katarální horečky ovcí aj. V rámci národních programů dohlíží, aby byla přijímána vhodná a účinná opatření pro tlumení a eradikaci některých nakaž. Příkladem je Národní program pro tlumení salmonel v chovech drůbeže, neboli v chovech nosnic pro produkci vajec, v reprodukčních chovech nosnic, v chovech kuřat chovaných na maso a v reprodukčních a výkrmových chovech krůt. Informace o všech sledovaných nakažách jsou k dispozici na internetových stránkách Státní veterinární správy.

Veterinární hygienu provádí Státní veterinární správa v podnicích, zpracovávajících a manipulujících s potravinami živočišného původu s tím, že u jatečných zvířat neprovádí pouze veterinární prohlídku, ale i klasifikaci těl dle § 4a zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, a přímo použitelných předpisů (Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 ze dne 21. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty, v platném znění, Nařízení Komise (ES) č. 1249/2008 ze dne 10. prosince 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro zavádění klasifikačních stupnic Společenství pro jatečně upravená těla skotu, prasat a ovcí a pro ohlašování jejich cen). Součástí agendy Státní veterinární správy je monitoring

reziduí pesticidů a cizorodých látek podle stanovených víceletých plánů. Případy, které by mohly mít dopad i na zahraniční subjekty, hlásí systémem rychlého varování (RASFF).

3.4.4 Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Správní úřad Státní zemědělské a potravinářské inspekce, podřízený Ministerstvu zemědělství České republiky, je zřízen zákonem č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění. V rozsahu tohoto zákona dohlíží inspektoři na plnění požadavků, stanovených zvláštními právními předpisy⁸², nebo přímo použitelnými předpisy Evropské unie^{83, 84}.

Ve smyslu zřizujícího zákona jsou hlavními činnostmi Státní zemědělské a potravinářské inspekce kontrola výroby a uvádění do oběhu zemědělských výrobků, potravin nebo tabákových výrobků, označování lihovin a tabákových výrobků a dodržování zákazu jejich prodeje podle zákona upravujícího spotřební daně, vše tak, aby nedocházelo ke klamání spotřebitele. Dozor nad prodejny potravin a výrobními potravinářskými provozy byl s platností od 1. ledna 2015 navíc rozšířen o výrobu, uchování, přepravu a prodej pokrmů v zařízeních společného stravování.⁸⁵ Strategickým dokumentem pro výkon kontrolní činnosti Státní zemědělské a potravinářské inspekce

⁸² Poznámka autora: „Například zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o vinohradnictví a vinařství), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1997 Sb., o lihu a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o lihu), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků), ve znění pozdějších předpisů.“ Zdroj: Zákon č. 146/2002 Sb.

⁸³ „Například nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin, v platném znění (dále jen „nařízení ES č. 178/2002“), nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin, v platném znění (dále jen „nařízení ES č. 852/2004“), nařízení Komise (ES) č. 2073/2005 ze dne 15. listopadu 2005 o mikrobiologických kritériích pro potraviny, v platném znění.“ Zdroj: Zákon č. 146/2002 Sb.

⁸⁴ Zákon č. 146/2002 Sb. ze dne 20. března 2002, o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

⁸⁵ Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS[®]

je integrovaný víceletý vnitrostátní plán kontrol, sestavený Ministerstvem zemědělství České republiky podle čl. 41 až 43 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. dubna 2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.⁸⁶

Obrázek č. 5 - Vzor přední a zadní strany služebního průkazu inspektora Státní zemědělské a potravinářské inspekce

Zdroj: STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE. *Kontrolní činnost SZPI. Vzor služebního průkazu inspektora* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, © 2016 [vid. 2015-11-22]. Dostupné z:

<http://www.szpi.gov.cz/clanek/kontrolni-cinnost-szpi.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Dále Státní zemědělská a potravinářská inspekce kontroluje dovoz potravin ze zemí Evropské unie i ze třetích zemí. Obchod v rámci Evropského hospodářského prostoru funguje na principu jedné ze základních svobod - volného pohybu zboží. Podmínkou je harmonizace národních předpisů členských zemí s evropskými, ale také podobnost praktik dozoru nad bezpečností potravin.⁸⁷ Ani dovozci ze třetích zemí nemusejí nic ohlašovat či žádat o souhlas. Na plnění zodpovědnosti dovozců za bezpečnost potravin dohlíží Státní zemědělská a potravinářská inspekce podle sféry, do které potravin spadá. Dle evropského právního předpisu v rámci harmonizované sféry nebo dle národních předpisů členské země, v níž je potravin vyrobena či poprvé uvedena na trh v případě

⁸⁶ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. dubna 2004, o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁸⁷ STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE. *Dovoz potravin a surovin z EU* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 04. 02. 2015 [vid. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/dovoz-potravin-a-surovin-z-eu.aspx>

sféry neharmonizované. Například při prvním dovozu cukrovinek z Ruska či Spojených států amerických na český trh, musí být splněny požadavky české vyhlášky č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony.⁸⁸ Splňuje-li český chléb požadavky stanovené českou komoditní vyhláškou a je bezpečný, nesmí být odmítnut v jiném členském státě Evropské unie. V tomto případě se jedná navíc o princip vzájemného uznávání, který upravuje § 11 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách.⁸⁹

Státní zemědělská a potravinářská inspekce ověřuje také odrůdu, původ, cukernatost a hmotnost vinných hroznů určených pro výrobu jakostního vína. Pro účely vývozu vína do třetích zemí vykonává certifikační činnost. Stejně tak je tomu u ovoce a zeleniny, které před expedicí či reexpedicí podléhá kontrole shody s obchodními normami dle přílohy I, část A, B prováděcího nařízení Komise (EU) č. 543/2011 ze dne 7. června 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny, v platném znění.⁹⁰ Dále vydává osvědčení pro zápis označení původu, zeměpisných označení a zaručených tradičních specialit do seznamu, vedeném Evropskou komisí. Evropská unie tímto způsobem poskytuje záruky kvality, jedná-li se o produkt či potravinu se zvláštní povahou, kterou se rozumí specifická vlastnost, odlišující se od jiných výrobků. Kromě chráněného označení zaručené tradiční speciality existuje i chráněné označení původu a chráněné zeměpisné označení.⁹¹ V neposlední řadě udržuje aktivní spolupráci s Mezinárodní organizací pro révu a víno (OIV - Organisation Internationale de la Vigne et du Vin),⁹² a dalšími úřady a institucemi v rámci rozvoje zahraničních vztahů.

⁸⁸ STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE. *Dovoz ze třetích zemí* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 01. 02. 2016 [vid. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/dovoz-ze-tretich-zemi.aspx>

⁸⁹ STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE, ref. 87.

⁹⁰ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 543/2011 ze dne 7. června 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁹¹ eAGRI [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/>

⁹² Poznámka autora: Mezivládní organizace vědeckotechnického charakteru, zabývající se problematikou vinné révy, vína, vinných nápojů, stolních hroznů, rozinek, a jiných produktů z vinné révy. Jednou

Dozor nad bezpečností potravin

Úřední dozor nad bezpečností potravin od prvovýroby až po prodej spotřebiteli, je v působnosti několika kontrolních orgánů Ministerstva zemědělství (Státní veterinární správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský⁹³ a Ústav pro kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv⁹⁴) a Ministerstva zdravotnictví (orgány ochrany veřejného zdraví).⁹⁵ Každý orgán dozoru se zabývá jemu příslušející oblastí potravinového řetězce. Výjimkou je oblast společného stravování, na které se nyní podílí současně orgány ochrany veřejného zdraví, Státní zemědělská a potravinářská inspekce a Státní veterinární správa.

Oblast stravovacích služeb členských států Evropské unie je upravována právními předpisy na komunitární úrovni, platnými pro všechny potravinářské provozy každého členského státu. Prostor pro národní právní úpravu je pouze v případě, že právní předpis přijetí přímo stanoví nebo pokud právní Evropský systém konkrétní problematiku neupravuje.

Výkon úředních kontrol v oblasti mezinárodního potravinového práva⁹⁶ probíhá ve smyslu zajištění společných záruk pro potraviny v souladu s níže uvedenými právně závaznými nařízeními Evropského parlamentu a Rady (ES).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin (dále jen „nařízení ES č. 852/2004“), pokrývá hygienické postupy

ze základních činností organizace je sestavování globálních statistik a vedení databáze v oblasti vinohradnictví a vinařství. Dostupné z: <http://www.oiv.org/>

⁹³ Vykonává kontrolní a dozorové činnosti v oblasti odrůdového zkušebnictví, krmiv, agrochemie, půdy a výživy rostlin, osiv a sadby pěstovaných rostlin, vinohradnictví a chmelařství, ochrany proti škodlivým organismům a v oblasti přípravků na ochranu rostlin.

Zdroj: *Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský* [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-09-19]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal>

⁹⁴ Zajišťují úkoly v oblasti regulace výroby a kontroly jakosti, distribuce a bezpečného používání veterinárních léčivých přípravků.

Zdroj: BUREŠ, Jiří. *O ÚSKVBL* [online]. Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv, aktualizováno 27. 07. 2015 [vid. 2015-09-19]. Dostupné z: <http://www.uskvbl.cz/>

⁹⁵ *Druhy úřadů* [online]. European Business Enterprise, a.s., © 2000 – 2016 [vid. 2015-09-19]. Dostupné z: http://urady.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/druhy_uradu

⁹⁶ Poznámka autora: K ochraně spotřebitelů a usnadňování celosvětového obchodu s potravinami v mezinárodním měřítku, se snaží přispívat také Evropskou komisí řízená mezinárodní organizace Codex Alimentarius. Členy této organizace je 180 zemí, které se podílejí na návrzích potravinových norem a jejich zavádění na národní a nadnárodní úrovni. Dostupné z: <http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/en/>

všech fází výrobního procesu, počínaje prvovýrobou, kterou je zemědělství, lov či rybolov, včetně dopravy, manipulace a skladování. Kontrolní hygienické šetření se soustřeďuje především na obecné hygienické požadavky na potravinářské prostory a vybavení, přepravní podmínky, potravinářský odpad, zásobování vodou, osobní hygienu, školení pracovníků v potravinářských provozech, požadavky na balení a obaly a tepelné ošetřování potravin.⁹⁷

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. dubna 2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat, stanovuje pravidla pro provádění úředních kontrol za účelem ověření předcházení nebo snižování rizik, kterým může být vystaven člověk nebo zvíře a poctivého jednání v obchodech s potravinami a krmivy, včetně jejich označování. Nařízení se nevztahuje na trh se zemědělskými produkty, ani na odpovědnost provozovatelů krmivářských a potravinářských zařízení za bezpečnost krmiv a potravin.

V definování pojmu potravin, bylo průlomové nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin (dále jen "nařízení ES č. 178/2002"). Potravinou nazývá látku nebo výrobek, včetně nápojů a žvýkaček, s předpokladem jejich konzumace člověkem. Nařízení se vztahuje na celý potravinový řetězec od prvovýroby, přes zpracování až po uvádění do oběhu, včetně prodeje konečnému spotřebiteli, tedy i na společné stravování. Prioritou bylo eliminovat rozdílnost výkladů a aplikace práva v jednotlivých státech Společenství a sjednocení ochrany spotřebitelů na celém jeho území.⁹⁸

První českou právní normou zastřešující oblast bezpečnosti potravin je zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách“), účinný

⁹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

od 1. září 1997. V zásadě upravuje rozsah práv a povinností výrobců, dovozců a prodejců potravin, stanovuje základní požadavky na výrobu potravin, jejich uvádění do oběhu, označování, jakost a zdravotní nezávadnost. Velmi důležitou součástí zákona je také stanovení orgánů státního dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a prováděcími předpisy k tomuto zákonu.

Původní znění § 16 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, stanovilo orgány dozoru:

a), orgány hygienické služby

- 1. vykonávají státní dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a zvláštními zákony v řízeních poskytujících služby společného stravování,*
- 2. ukládají při výrobě a uvádění potravin do oběhu opatření a mimořádná opatření podle zvláštního zákona,*
- 3. vykonávají státní dozor nad epidemiologicky rizikovými skupinami potravin; pravidla výběru stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou;*

b) orgány veterinární správy vykonávající dozor

- 1. nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a zvláštními předpisy při výrobě, skladování, přepravě, dovozu a vývozu surovin a potravin živočišného původu,*
- 2. při prodeji surovin a potravin živočišného původu v tržnicích a tržistiších, při prodeji podmíněně použitelných potravin a při prodeji potravin živočišného původu v prodejnách a prodejních úsecích, kde dochází k úpravě masa, mléka, ryb, drůbeže, vajec nebo k prodeji zvěřiny;*

c) Česká zemědělská a potravinářská inspekce vykonává státní dozor

- 1. při výrobě a uvádění potravin do oběhu, pokud tento dozor není prováděn podle písmene b),*
- 2. při výrobě a uvádění do oběhu tabákových výrobků.⁹⁹*

⁹⁹ EAGRI. Původní znění. Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-10-31]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/chronologicky-prehled/Legislativa-MZe_puvodni-zneni_zakon-1997-110-potavinarska-vyroba.html

Následné novelizace zákona nastolily změny v označování potravin např. zpřesněním podmínek uvádění povinných údajů na etiketě a označování přepravních a skupinových obalů. Do oblasti provozovatelů potravinářských podniků byli vedle výrobců a dovozců zařazeni také distributoři a prodejci v obchodních sítích a vyvstala tak mimo jiné potřeba plně fungujícího systému rychlého varování o vzniku rizika z potravin (RASFF).

Dne 22. července 2014 byl ve Sbírce zákonů v částce 59 pod číslem 139/2014 Sb. vyhlášen zákon, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a zákon č. 166/1999Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů. Tímto byl dnem účinnosti 1. ledna 2015 dozor nad provozovateli stravovacích služeb svěřen kromě orgánů ochrany veřejného zdraví i Státní zemědělské a potravinářské inspekci a Státní veterinární správě, jak uvádí § 16 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách:

a) „orgány ochrany veřejného zdraví“

- 1. vykonávají státní dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a zákonem o ochraně veřejného zdraví pro poskytování stravovacích služeb,*
- 2. vykonávají státní dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a zvláštním právním předpisem ke zjištění příčin poškození nebo ohrožení zdraví a zamezení šíření infekčních onemocnění nebo jiného poškození zdraví z potravin,*

b) Státní veterinární správa vykonává státní dozor

- 1. nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a veterinárním zákonem při výrobě, skladování, přepravě, dovozu a vývozu potravin živočišného původu,*
- 2. při prodeji potravin živočišného původu v tržnicích a na tržištích, při prodeji potravin živočišného původu v prodejnách a prodejních úsecích, kde dochází k úpravě masa, mléka, ryb, drůbeže, vajec nebo k prodeji zvěřiny, a v prodejnách potravin, pokud jsou místy určení při příchodu potravin živočišného původu z členských států Evropské unie,*
- 3. nad prováděním klasifikace těl jatečných zvířat podle § 4a a podle přímo použitelných předpisů Evropské unie upravujících klasifikaci jatečných zvířat,*

4. nad uváděním nezpracovaných těl nebo částí těl živočichů, mléka, mleziva, vajec nebo včelích produktů na trh při poskytování stravovacích služeb,

c) Státní zemědělská a potravinářská inspekce vykonává státní dozor

1. při výrobě a uvádění potravin na trh, pokud tento dozor není prováděn podle písmene b),

2. při výrobě a uvádění do oběhu tabákových výrobků a

3. nad ohlášením zásob,

4. při vstupu a dovozu potravin ze třetích zemí, pokud tento dozor není prováděn podle písmene b),

5. při výrobě a uvádění na trh potravin včetně pokrmů při poskytování stravovacích služeb.¹⁰⁰

Orgány ochrany veřejného zdraví přišly o pravomoc ukládat opatření a mimořádná opatření¹⁰¹ při výrobě a uvádění potravin do oběhu. Předmětem běžného dozoru se ve výsledku staly pouze provozovny stravovacích služeb tzv. otevřeného a uzavřeného typu¹⁰². Problematika šíření infekčních onemocnění z potravin, včetně šetření příčin vzniku infekčního onemocnění a zdravotních potíží po konzumaci potravin zůstala ponechána také orgánům ochrany veřejného zdraví.¹⁰³

Státní zemědělská a potravinářská inspekce je naopak navíc pověřena zajišťovat výkon státního dozoru v oblasti výroby a uvádění na trh potravin včetně pokrmů právě v souvislosti s poskytováním veřejných stravovacích služeb.¹⁰⁴

Snahou o spravedlivé rozdělení provozoven společného stravování pro účely výkonu úředních kontrol mezi výše jmenované orgány dozoru se stalo doporučení, interně nazývané „gentlemanská dohoda“ (viz tabulka č. 1).

¹⁰⁰ Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

¹⁰¹ Poznámka autora: Podle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zrušený 1. dubna 2012.

¹⁰² Poznámka autora: Otevřené stravování je přístupné všem spotřebitelům v provozovnách veřejného stravování (např. restaurace, kavárny, bufety, bistra, cukrárny, pivnice, závodní kuchyně, jídelny, kantýny, stánky s občerstvením). Uzavřené stravování se týká uzavřených skupin spotřebitelů bez obchodního zájmu (závodní stravování, stravovací provozy ve zdravotnictví, sociálních službách a zařízení školního stravování).

¹⁰³ Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

¹⁰⁴ Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

Tabulka č. 1 - Rozdělení výkonu úředních kontrol v potravinářských provozech s platností od 1. ledna 2015

Typ provozovny	Počet subjektů	Doporučení rozdělení výkonu
školní stravování, stravování v rámci dětské letní rekreace	12 044	KHS*
menzy	153	KHS
zdravotnická zařízení, sociální služby, lázeňská péče, závodní stravování	3 563	KHS
stravování v rámci ubytovacích služeb	4 663	KHS
řetězce rychlého občerstvení, cateringové firmy	nelze určit	KHS
kavárny	4 200	KHS
stánky s výjimkou farmářských trhů	6 812	KHS
stánky v rámci farmářských trhů	350	SZPI**
herny, bary, diskotéky, pivnice, vinárny, vinotéky, výčepy, čajovny, automaty na veřejných místech	12 964	SZPI
prodejny s obslužným úsekem včetně stravování v super a hypermarketech	1 809	SZPI
čerpací stanice	320	SZPI
cukrárny	1 709	SZPI
distribuce pokrmů	344	SZPI
prodejny potravin včetně nabídky občerstvení	4 846	SZPI
restaurace, hospody	21 630	1/3 KHS 2/3 SZPI ¹⁰⁵

*Krajské hygienické stanice ** Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Zdroj: VALENTA, Vladimír. *Nastavení rámce doporučení Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství pro výkon úředních kontrol* Praha, Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 16. 12. 2014

¹⁰⁵ První a druhý řádek každého krajského seznamu restaurací a hospod byl předán Státní zemědělské a potravinářské inspekci, třetí řádek zůstal krajským hygienickým stanicím. Toto pravidlo je zachováno i pro nové provozovatele potravinářských podniků, kteří svou činnost zahájili či zahájí po 1. lednu 2015.

Výsledkem jednání mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zdravotnictví České republiky bylo typové rozdělení cca 75 049 subjektů společného stravování provozoven a doporučené určení gesce výkonu dozoru mezi orgány. Tento nelegislativní obecný návod svým rozdělením zohledňuje prioritní oblasti obou ministerstev a zároveň se snaží o zachování spravedlivého poměru co do počtu subjektů.

Nicméně se nejedná o nikterak závazný dokument, o který se lze jednoznačně opřít například při postupování podnětu k šetření. Obzvláště zhodnocení zdravotního hlediska je vždy na prvním místě. Také ohlašovací povinnost mají provozovatelé potravinářských podniků stále vůči orgánům ochrany veřejného zdraví. Dle § 23 odst. 5 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, musí oznámit zahájení, změnu nebo ukončení výkonu předmětu činnosti nejpozději v den, kdy skutečnost nastala, včetně identifikace subjektu a provozovny. Údaje následně předávají orgány ochrany veřejného zdraví ostatním příslušným orgánům dozoru, jak stanovuje § 3 odst. 1 písm. i) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. V souvislosti s tím je potřeba také zdůraznit, že preventivní dozor z pozice dotčeného správního úřadu zajišťují krajské hygienické stanice nadále u všech v tabulce jmenovaných provozoven.

Státní veterinární správa není předmětem tabulky rozdělení výkonu úředních kontrol, neboť v odůvodněných případech vykonává v mezích zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a v souladu se zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, dozor u všech provozoven stravovacích služeb.¹⁰⁶

Předmětem vládního návrhu platné novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách byla zpočátku pouze zvěřina, tedy maso z uloveného volně žijícího zvířete. Hovořilo se o tom, že Státní veterinární správa zná jako jediný orgán dozoru situaci při uvádění zvěřiny do tržní sítě, eviduje hlášení honebních společností o plošné léčbě, včetně počtu vyšetřených vnímavých zvířat na konkrétní parazitární onemocnění a dlouhodobě zajišťuje dozor ve specializovaných zvěřinových závodech a při prodeji zvěřiny konečnému spotřebiteli v maloobchodech. Přesto se ke konečnému spotřebiteli dostávala značná část

¹⁰⁶ VALENTA, Vladimír. *Nastavení rámce doporučení Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství pro výkon úředních kontrol* Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 16. 12. 2014.

zvěřiny, aniž by byla prohlédnuta úředním veterinárním lékařem či proškolenou osobou, a to právě prostřednictvím veřejného stravování. Koneckonců právě Státní veterinární správa provádí kontroly osob, proškolených pro vyšetřování zvěře, která je následně uživatelem honitby uváděna v malém množství do oběhu v návaznosti na poslední novelu zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, umožňuje dodávání takové zvěře do maloobchodních zařízení.

Na základě předkládaných pozměňovacích návrhů a jednání v průběhu legislativního procesu bylo přihlédnuto ke skutečnosti, že v oblasti patologické anatomie a parazitologie disponují potřebným vzděláním a zkušenostmi pouze veterinární inspektoři Státní veterinární správy. Titul MVDr. a absolvování v rámci studia oboru hygieny a technologie výroby potravin a živočišného původu je nezbytnou podmínkou pro práci inspektora Státní veterinární správy. Proto byl právě Státní veterinární správě nově svěřen dozor nad veškerými potravinami živočišného původu, včetně mléka, vajec a včelích produktů.¹⁰⁷

Státní veterinární správa se tak stala třetím orgánem dozoru nad poskytováním stravovacích služeb, a to ve spojitosti s uváděním na trh nejen zvěřiny, ale všech syrových potravin živočišného původu.¹⁰⁸

Vládní návrh novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách

Ministerstvo zemědělství České republiky aktivně projevuje další snahy o změny v mezích potravinového zákona. Vedle problematiky tabákových výrobků a elektronických cigaret, navrhlo zpřesnění a úpravu kompetencí dozorových orgánů v gesci Ministerstva zemědělství České republiky a Ministerstva zdravotnictví České republiky. Za cíl si klade vyřešit úpravou § 16 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, nejasností v nastavení kompetencí při výkonu dozoru nad uváděním na trh potravin v maloobchodu a přesunutí výkonu dozoru nad celým spektrem požadavků potravinového práva při provozování

¹⁰⁷ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 72: Novela z. o potravinách – EU* [online]. Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna [b.r.] [vid. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=72>

¹⁰⁸ Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: CODEXIS®

stravovacích služeb až na pár výjimek pod resort Ministerstva zemědělství České republiky.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách, předložil ministr zemědělství na základě usnesení Vlády České republiky č. 1057 ze dne 21. prosince 2015 předsedovi vlády, včetně žádosti o jeho předložení předsedovi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky k dalšímu projednání. Návrh zákona byl rozeslán poslancům jako tisk 687 dne 23. prosince 2015. První čtení proběhlo 26. ledna 2016 na 39. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a návrh zákona byl hlasováním přikázán k projednání zemědělskému výboru jako garančnímu. Garanční zemědělský výbor návrh zákona projednal a vydal usnesení, kterým přerušil projednávání a stanovil termín pro podávání pozměňovacích návrhů do 11. února 2016. Poté doporučil usnesením Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky schválit návrh zákona ve znění přijatých pozměňovacích návrhů. Ve druhém čtení na 42. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky dne 1. března 2013 byly během obecné a podrobné rozpravy předneseny další pozměňovací návrhy. Tyto byly zpracovány jako tisk 687/3, po jehož projednání Zemědělský výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky jako garanční výbor, doporučil Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky hlasovat ve třetím čtení o podaných návrzích.

Kompetence dozoru orgánu Státní veterinární správy by měly být dle návrhu zachovány bez výraznějších změn. Nadále by mu příslušel výkon dozoru ve vztahu k potravinám živočišného původu ve výrobě, balírnách, velkoskladech, při dovozu, v místech určení ve stejném rozsahu jako dosud. Stejně by tomu mělo být u potravin živočišného původu v prodejnách bez prodejních úseků, které nejsou samoobslužné, např. řeznictví, prodejny uzenin, lahůdky, a dále u prodejních úseků samoobslužných prodejen, kde je upravováno maso. Taktéž by měla být ponechána Státní veterinární správě kontrola vybraných komodit při poskytování stravovacích služeb, včetně hygieny potravin.

Výkon dozoru Státní zemědělské a potravinářské inspekce v potravinovém řetězci je upřesněn na dodržování povinností u všech potravinářských podniků provozujících stravovací služby, pokud tento dozor není prováděn orgány ochrany veřejného zdraví, tedy krajskými hygienickými stanicemi.

Orgány ochrany veřejného zdraví by pak měly dle návrhu oprávnění vykonávat běžný dozor pouze v provozovnách uzavřeného typu, poskytujících stravovací služby ve zdravotnických zařízeních, zařízeních sociálních služeb, u poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině, v zařízeních školního stravování, Vězeňské službě České republiky, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence.¹⁰⁹

Problematika kontroly stravovacích služeb je dále předmětem výzkumné části této diplomové práce.

¹⁰⁹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 687: Novela z. o potravinách a tabákových výrobcích – EU* [online]. Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna [b.r.] [vid. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=687>

4 Vlastní práce

4.1 Dozor v zařízeních společného stravování

Praktická část diplomové práce je věnována problematice novelizace zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, v oblasti kontroly zařízení společného stravování. Na jedné straně je zkoumán současný stav, na druhé straně průběh a opodstatnění aktuálně požadovaného stavu.

Základní posun v dozoru provozoven stravovacích zařízení byl vystižen v poslední kapitole teoretické části této diplomové práce s orientací na zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách. K pochopení zkoumané problematiky bylo především potřeba navázat kontakt s pracovníky kontrolních orgánů, kteří se již více než rok snaží o praktickou aplikaci nově nastavených pravidel. Díky tomu bylo možné provádět vlastní šetření, jehož nezbytnou součástí bylo seznamování se s příslušnými právními předpisy, vládními návrhy a důvodovými zprávami, pozměňovacími návrhy, zápisy jednání výborů, stenografickými zápisy schůzí, metodickými pokyny, výročními zprávami a dalšími poskytnutými materiály institucionálního či osobního charakteru. Opomenuty nebyly ani některé zdroje informací, produkované českými médii. Zařazení do výzkumné části problematiky aktuálního vládního návrhu Ministerstva zemědělství České republiky novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, bohužel vedlo k určitému ztížení výzkumné spolupráce s inspektory a hygieniky, obzvláště z hlediska jejich názorových projevů a časového vytížení.

Pro účely výzkumu byla zvolena kombinace kvalitativních metod případové studie a analýzy institucionálních a osobních dokumentů.

4.2 Případové studie

Případové studie nabízí několik ukázek náročnosti aplikace zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, orgány dozoru v praxi. Jedná se o výkon terénních kontrolních činností orgánů dle poslední platné úpravy zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. Pohledem do „zákulísí“ by měly být, počínaje detailním uchopením problému, objasňovány kritické oblasti a vytvořen ucelený obraz, ze kterého lze vyvodit důsledky.

Případy byly voleny podle pravidel výše uvedené „gentlemanské dohody“ o rozdělení úředních kontrol. Vždy se tedy jedná o zařízení společného stravování, u kterých dříve orgány ochrany veřejného zdraví zajišťovaly státní zdravotní dozor, zatímco od 1. ledna 2015 je má v kompetenci Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Současně se všechny zkoumané případy řadí mezi problematičtější z hlediska přístupu jejich provozovatelů k dodržování hygienických zásad a plnění požadavků potravinového práva.

4.2.1 Uvedení případu č. 1

Případ se týká hospodského zařízení v Plzeňském kraji. Státní zemědělská a potravinářská inspekce provedla začátkem letošního roku kontrolu této provozovny v rámci běžného dozoru dle § 3 zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění. Provozovatel potravinářského podniku (dále jen „provozovatel“) byl tedy kontrolován poprvé jiným kontrolním orgánem než hygienickou stanicí, jak tomu bylo do konce roku 2014.

Šetření a zjištění Státní zemědělské a potravinářské inspekce

V provozovně v době kontroly docházelo k výrobě a prodeji teplých a studených pokrmů a nápojů, o výrobní kapacitě cca 200 pokrmů denně, zhotovovaných pouze v době oběda od 10:00 h do 14:30 h. Stavebně oddělené úseky kontrolované provozovny sestávaly z kuchyně, skladu suchých potravin, skladu zeleniny a nápojů, umývárny použitého nádobí, záchodu pro personál, baru, prostoru pro konzumaci o počtu sedmdesáti míst k sezení a záchodu pro zákazníky.

Kontrola provozovny byla zaměřena na dodržování ustanovení zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, nařízení ES č. 178/2002, nařízení ES č. 852/2004 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1169/2011, o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, v platném znění.

Zahájení kontroly nastalo předložením pověření ke kontrole kontrolované osobě dle ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Kontrolovanou osobu zastoupil přítomný kuchař.

V rámci kontrolního zjištění byl posouzen stav jednotlivých stavebně oddělených prostor provozovny. Všechny prostory byly dle všeobecných hygienických požadavků na potravinářské provozy stanovených v příloze II nařízení ES č. 852/2004 posouzeny jako čisté a v dobrém stavu.

V prostoru skladu, sloužícího k uskladňování balených potravin, se nacházely dvě mrazicí a jedno chladicí zařízení opatřené teploměry. Personál předložil záznamové archy, do kterých evidoval naměřené teploty těchto zařízení. Skladovací podmínky potravin a zeleniny ve skladu zeleniny a nápojů byly zhodnoceny jako vyhovující.

Zařízení kuchyně, povrchy a plochy, které přicházející do přímého kontaktu s potravinou, byly ve vyhovujícím stavu, čisté a dobře omyvatelné. Personál na požádání předložil záznamy o každodenní evidenci teploty pokrmů, uchovávaných v nerezových vanách. V době kontroly měly pokrmy teplotu 60 °C. V době kontroly bylo v kuchyni otevřené okno, neopatřené ochrannou sítí proti vniknutí hmyzu. Tímto došlo k porušení přílohy II kapitoly II článku 4 odst. 2 nařízení ES č. 852/2004.

V prostoru záchodu bylo kromě čistoty zkontrolováno opatření umyvadla přívodem tekoucí teplé a studené pitné vody a vybavení mycím prostředkem a jednorázovými papírovými utěrkami.

Dřez pro mytí nádobí v prostoru baru byl při kontrole také zajištěn přívodem tekoucí teplé a studené pitné vody. Personál předložil v době kontroly provozní a sanitační knihu výčepního zařízení, o jehož údržbu se stará dvakrát měsíčně odborná firma.

Kontrola zásobování vodou byla provedena v rozsahu přílohy II kapitoly VII nařízení ES č. 852/2004. Kontrolovaná osoba sdělila, že je zdrojem vody vlastní studna. Záznamy o provedeném rozboru vody neměl personál k dispozici. Požadavek na jejich předložení byl domluvou stanoven jako součást následné kontroly provedených nápravných opatření.

Dále byla kontrolována analýza rizika a kritické kontrolní body dle kapitoly II článku 5 odst. 1 nařízení ES č. 852/2004. V době kontroly byl předložen vypracovaný systém HACCP¹¹⁰, včetně kritických kontrolních bodů.

¹¹⁰ Poznámka autora: Systém HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points) je vypracováván za účelem analýzy nebezpečí, které by mohlo negativně ovlivnit hygienickou (vhodné pro lidskou spotřebu) nebo zdravotní (není škodlivé pro zdraví) nezávadnost potravin během procesu jejich výroby, zpracování,

Nebylo zjištěno uvádění do oběhu potravin s prošlým datem použitelnosti dle § 10 odst. 1 písm. b) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, ani s prošlou dobou minimální trvanlivosti dle § 11 odst. 1 písm. d) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách.

Kontrolou označování nebalených pokrmů vyráběných a uváděných na trh v provozovně při poskytování stravovací služby dle § 9 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách bylo zjištěno, že informace o alergenech, vyskytujících se v pokrmech, jsou k dispozici na vyžádání u obsluhy s tím, že je tato informace uvedena v prostoru baru.

K odstranění zjištěných nedostatků bylo uloženo opatření podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění a přiloženo k dokladu o provedených kontrolních úkonech. Opatřením byla uložena povinnost zajistit do stanoveného termínu okna v prostoru kuchyně, která jsou používána k větrání, ochrannou sítí proti vniku hmyzu, z důvodu možné kontaminace vyráběných pokrmů a následného ohrožení zdraví spotřebitelů. Podkladem pro toto opatření je kontrolní zjištění, že otevřené okno v kuchyni nebylo opatřeno ochrannou sítí proti vniku hmyzu, čímž provozovatel nezajistil požadavky přílohy II kapitoly II článku 4 odst. 2 nařízení ES č. 852/2004.

Seznámením osoby přítomné s kontrolním zjištěním a uložením opatření, byla kontrola na místě provozovny ukončena.

Provozovatel, který nebyl přítomen na místě kontroly Státní zemědělské a potravinářské inspekce, následně ve vlastním zájmu požádal příslušnou krajskou hygienickou stanicí o objasnění, za jakým účelem byla provedena kontrola tímto orgánem a nikoliv krajskou hygienickou stanicí, jak tomu bylo dříve. Oddělení hygieny výživy provozovatele odkázalo na novelu zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. Následně

skladování, přepravy, distribuce nebo jakékoli další úpravy před konzumací. Ochranou proti takovému nebezpečí jsou kritické kontrolní body (CCP), jejichž soustavným monitorováním je sledováno plnění stanovených kritických limitů, zaručujících minimalizaci následného ohrožení zdraví. Kritickými limity jsou fyzikální, chemické a biologické požadavky na potravinářské procesy tak, aby nemohlo docházet k přežívání patogenních mikroorganismů. Jako příklady problémových kritických kontrolních bodů u zařízení společného stravování lze uvést nedostatečné tepelné opracování či chlazení potravin, přípravu potravin příliš brzy před jejich podáváním, potenciální kontaminaci tepelně opracované potraviny jinou dosud tepelně neoprávanou potravinou, nedostatečná tepelná regenerace potraviny, nebo-li její ohřev na teplotu podávání nebo nedokonalá sanitace.

Zdroj: MATYÁŠ, Zdeněk. *Analýza nebezpečí a kritické kontrolní – ochranné body - HACCP*. Brno: Centrum hygieny potravinových řetězců, 1993.

provozovatel zajistil nápravu nedostatků zjištěných kontrolou Státní zemědělské a potravinářské inspekce v jeho hospodském zařízení a podal o tom písemnou zprávu.

Šetření a zjištění krajské hygienická stanice

Současně obdržela Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni na tuto provozovnu telefonické podání podnětu. Anonym požádal o provedení kontroly, neboť byl přesvědčen o porušování hygienických předpisů v předmětném hospodském zařízení, ohrožující zdraví konzumentů podávanými pokrmy. O přijetí telefonické stížnosti byl proveden úřední záznam.

Oddělením hygieny výživy přijatý podnět vyhodnotila ze zdravotního hlediska jako závažný a rozhodla se provést dle § 82 odst. 2 písm. b) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, kontrolu stravovacího zařízení podnikající fyzické osoby. Tato skutečnost byla oznámena Státní zemědělské a potravinářské inspekci.

Kontrola stravovacího zařízení byla provedena pracovníky krajské hygienické stanice s týdenním odstupem od kontroly Státní zemědělské a potravinářské inspekce. Předmětem kontroly bylo ustanovení zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, nařízení ES č. 178/2002, nařízení ES č. 852/2004, zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1169/2011, o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, v platném znění.

Kontrola byla zahájena předložením služebních průkazů kontrolujících osobě přítomné na místě kontroly dle ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), kterou byl přítomný kuchař.

Po ohledání provozovny byly rámci kontroly čistoty a stavu provozovny nalezeny silně znečištěné podlahové plochy, technologické zařízení, ložné plochy a námraza v chladicím zařízení, znečištěné mrazicí zařízení (námraza, zbytky potravin, kapající olej, znečištěné gumové těsnění), znečištěné stěny včetně pavučin, stékající olej, znečištěná elektroinstalace (zásuvky, kabely) a sporák.

Obrázek č. 6 - Silně znečištěné podlahové plochy provozovny společného stravování

Zdroj: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, oddělení hygieny výživy

Obrázek č. 7 - Znečištění a námraza chladicího a mrazicího zařízení provozovny společného stravování

Zdroj: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, oddělení hygieny výživy

Obrázek č. 8 - Znečištěné technologické plochy provozovny společného stravování

Zdroj: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, oddělení hygieny výživy

Ve znečištěném stavu byly nalezeny i další prostory, a to úklidová komora, záchod pro personál (znečištěná podlaha, cigaretový popel v umyvadle), nepotřebný inventář

a inventář nesouvisející s činností provozovny, nacházející se ve skladové části. Tento stav byl shledán jako porušení článku 4, odst. 2 ve spojení s přílohou II, kapitoly I, bod 1 nařízení ES č. 852/2004, neboť provozovna musí být udržována v čistotě a dobrém stavu.

Současně byly v době kontroly nalezeny potraviny s prošlým datem použitelnosti, čímž došlo k porušení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v návaznosti na § 10 odst. 1 písm. b) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, neboť je zakázáno uvádět do oběhu potraviny s prošlým datem použitelnosti.

Kontrolou skladování potravin a surovin bylo zjištěno, že jsou potraviny v mrazícím zařízení skladovány nesourodě (syrové maso všeho druhu společně s játrovými knedlíčky a americkými bramborami). Potraviny uložené v suchém skladu byly nalezeny bez zakrytí (nevařená rýže, strouhanka). V chladícím zařízení, uloženém v suchém skladu, bylo nalezeno maso bez zakrytí. V chladicí zásuvce v kuchyni byly uloženy kuřecí prsní řízky v přímém kontaktu s obalovým materiálem jiných kuřecích prsních řízků, aniž by byly chráněny před kontaminací. Navíc byl ve skladové části společně s nápoji a potravinami uložen občanský oděv, nepotřebný inventář, pивní sudy, špinavé látkové utěrky, obalový materiál a čisticí prostředky.

Obrázek č. 9 – Odkladiště špinavých látkových utěrek v prostoru skladu potravin a nápojů

Zdroj: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, oddělení hygieny výživy

Tím nebyla dodržena povinnost stanovená v článku 4 odst. 2 ve spojení s přílohou II kapitoly IX bod 2 a 3 nařízení ES č. 852/2004, neboť potraviny a suroviny musí být uloženy tak, aby byly chráněny proti kontaminaci, a to ve všech stupních výroby, zpracování a distribuce.

Kontrolou teplotních podmínek skladování potravin byly zjištěny nevhodné podmínky pro skladování žampionů (doporučeno skladovat při teplotě 0 – 6 °C), uložených při teplotních podmínkách skladu, a dále byl nalezen ledový salát se zjevnými známkami kažení. Vzhledem k tomu, že suroviny a potraviny nebyly skladovány

při vhodných teplotních podmínkách deklarovaných výrobcem, byl porušen teplotní řetězec a mohlo dojít ke smyslovým změnám surovin a potravin, k jejich kažení, pomnožení nežádoucích mikroorganismů s následným možným ohrožením zdraví konzumentů. Provozovatel se tímto dopustil porušení článku 4 odst. 2 ve spojení s přílohou II kapitoly IX bod 2 a 5 nařízení ES č. 852/2004.

V souladu s ustanovením § 8 písm. d) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), byla pořízena fotodokumentace.

Státní zdravotní dozor byl po zjištění výše jmenovaných pochybení přerušen do doby ústního jednání, ke kterému se o tři dny později dostavil provozovatel.

Při ústním jednání se provozovatel odkazoval na kladné posouzení jeho provozovny inspektorem Státní zemědělské a potravinářské inspekce jako čisté a udržované v dobrém stavu a odmítal se ztotožnit s odlišnými závěry kontrolních orgánů. Při předložení pořízené fotodokumentace však své pochybení uznal. Ústní jednání bylo ukončeno závěrem, že bude kladen důraz na pravidelný úklid celé provozovny, bude odstraněn nepotřebný inventář, potraviny budou skladovány odděleně dle sortimentu a doporučení výrobce, budou pravidelně kontrolována data spotřeby a vyčleněn prostor pro personál k ukládání občanského a pracovního oděvu. Současně krajská hygienická stanice rozhodla dle ustanovení § 92 f zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, o uložení pokuty 7 000 Kč příkazem na místě dle § 150 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Důvodem bylo dopuštění se správního deliktu porušením článku 4 odst. 2 ve spojení s přílohou II kapitolou 1 bod 1 a kapitolou IX bod 2 a 3 nařízení ES č. 852/2004.

Na základě oznámení provozovatele o odstranění závad, provedla krajská hygienická stanice následnou kontrolu. Při kontrole byla provozovna shledána v čistotě a dobrém stavu.

Srovnání

Legislativní opora obou kontrolních orgánů je při kontrole provozovny společného stravování téměř shodná, neboť vychází ze zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, v návaznosti na evropskou legislativu, upravující požadavky na bezpečnost potravin. Přesto jsou mezi kontrolami patrné zásadní rozdíly, byť byly provedeny s přibližně týdenním odstupem. Zatímco při kontrole Státní zemědělské a potravinářské inspekce byla

provozovna shledána v čistotě a v dobrém stavu a jako hlavní nedostatek shledala okna v kuchyni, které byly nezaopatřeny ochrannou sítí proti vnikání hmyzu. Kontrola krajské hygienické stanice dobrý a čistý stav provozovny vyloučila. Pořízenou fotodokumentací dokládá porušení, která vyhodnotila ze zdravotního hlediska jako závažná s nutností bezprostřední nápravy. Zatímco na instalaci ochranné sítě v okně netrvala, neboť v zimních měsících je hrozba přenosu infekčního onemocnění hmyzem minimální.

Dále je potřeba upozornit na dozor Státní zemědělské a potravinářské inspekce nad zajištěním provozovny pitnou vodou. Problematika této základní podmínky výroby pokrmů a potravin náleží pouze orgánům ochrany veřejného zdraví, neboť je upravena ustanovením § 3 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, jak také odkazuje zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách.

4.2.2 Uvedení případu č. 2

Jako druhý ukázkový případ byl zvolen potravinářský provoz v rozsahu přípravy a podávání pokrmů rychlého občerstvení v Královéhradeckém kraji.

Krajská hygienická stanice Královéhradeckého kraje se sídlem v Hradci Králové obdržela v minulém roce podnět ke kontrole této provozovny. Jako důvod stěžovatel uvedl přechodné zdravotní problémy, které stěžovateli nastaly po konzumaci zakoupené potraviny v předmětné provozovně. V návaznosti na prováděný preventivní dozor v provozovnách společného stravování, pojala krajská hygienická stanice důvodné podezření na neohlášenou změnu provozovatele. Za účelem pasportizace provozovny v dikci § 23 odst. 5 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a za účelem zjištění příčin ohrožení zdraví dle § 16 odst. 1 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, provedla kontrolu. Tato skutečnost byla dána na vědomí Státní zemědělské a potravinářské inspekci.

Šetření a zjištění krajské hygienické stanice

Kontrola byla zahájena předložením služebních průkazů kontrolujících kontrolované osobě přítomné na místě kontroly. Tím bylo skutečně zjištěno, že došlo ke změně provozovatele potravinářského podniku. V době kontroly byl provozovatel vyzván k doložení písemného oznámení o zahájení své činnosti, neboť tak měl učinit

dle § 23 odst. 5 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, nejpozději v den jeho zahájení.

Při prvotním ohledání provozovny byla shledána změna prostorového a dispozičního uspořádání a využití některých prostor.

Vstupní chodba, dříve využívaná pro zásobování, byla v době kontroly využita pro skladování nepoužívaného či vyřazeného vybavení provozovny a jiných předmětů, včetně věcí pro soukromé potřeby zaměstnanců. Současně zde byly ve dvou mrazících zařízeních skladovány potraviny určené k uvádění na trh. Prostor působil stísněně a byl kapacitně přetížen. Zjištěné skutečnosti byly v rozporu s požadavky § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve spojení s § 49 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, v platném znění.

Jako přípravná pokrmů byl nově využit stavebně oddělený prostor

za komunikační chodbou. Dále v prostoru vznikly nové manipulační plochy za účelem práce s polotovary a pokrmy. Jednalo se o upravování čerstvé zeleniny, přípravu studených pokrmů (omáčky, porcování uzenin a sýrů, výroba těsta), včetně jejich skladování v chladicím zařízení v téže místnosti. Navíc zde bylo v době kontroly manipulováno se syrovým masem, připravovaným na výrobu hamburgerů. Byl zde nainstalován pouze

Obrázek č. 10 - Omáčky vlastní výroby, smyslově změněné, uložené bez zakrytí v zásuvce chladicího stolu pod manipulační plochou přípravy pokrmů

Zdroj: Krajská hygienická stanice Královehradeckého kraje se sídlem v Hradci Králové, oddělení hygieny výživy

dvojitý dřez s vodoinstalací s přívodem teplé a studené tekoucí vody. Proto byl provozovatel upozorněn, že v prostorách manipulace s nebalenými potravinami musí být k dispozici odděleně od mytí potravin a umyvadla na mytí rukou současně dřez pro provozní účely, také vybavený přívodem tekoucí teplé a studené vody.

V prostorách výdejny byla nově instalována pec na pizzu, zařízení pro tepelnou úpravu kebabu a prodejní chladicí vitrina pro ukládání zeleninových salátů a omáček.

Dále byly ve výdejně shledány nedostatky, spočívající v nefunkční vodoinstalaci dřezu, u níž chyběl přívod teplé i studené tekoucí vody. Jediným zdrojem vody na výdejně bylo umyvadlo určené na mytí rukou, které bylo vybaveno pouze jedním otočným kohoutkem s červeným označením, bez možnosti seřízení požadované teploty vody. Tudíž ani nebyla zajištěna tekoucí voda vhodné teploty tak, aby nedošlo k opaření rukou a mohla být využívána pro účely osobní hygieny. Navíc samotné řešení ručního ovládní přívodu tekoucí vody v prostoru, v němž je manipulováno se syrovým mletým masem a zároveň kompletovány a vydávány pokrmy určené k bezprostřední konzumaci, je nevhodné, neboť nelze vyloučit sekundární kontaminaci potravin. Tímto provozovatel vystavoval konzumenty potenciálnímu nebezpečí alimentární nákazy. Uvedená zjištění byla v rozporu s požadavky článku 4 odst. 2 ve spojení s přílohou II kapitoly I bod 1, 2 písm. c) nařízení ES č. 852/2004.

Kontrolující dále vyzval nového provozovatele k předložení vypracovaného systému kritických kontrolních bodů HACCP. Provozovatel sdělil, že postupy, založené na těchto zásadách nebyly vypracovány, čímž se dopustil porušení článku 5 nařízení ES č. 852/2004.

V chladících a mrazících zařízeních se v době kontroly nenacházely teploměry pro možnost monitorování skladovacích podmínek potravin uváděných na trh, jak stanovuje článek 4 odst. 2 ve spojení s přílohou II kapitolou V bod 2 nařízení ES č. 852/2004.

Problémy byly nalezeny i ve sledovatelnosti potravin dodávaných do provozovny, určených k dalšímu zpracování a uvádění na trh. Údaje stanovené § 6 a § 7 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, nebyly v době kontroly předloženy u kuřecího kebabu, tureckého chleba a hovězího mletého masa. Tímto se dopustila porušení článku 18 bod 4 nařízení ES č. 178/2002. V chladícím zařízení bylo navíc nalezeno šest kusů připravených hovězích hamburgerů vlastní výroby bez jakéhokoli označení, což je v rozporu s požadavky § 24 odst. 1 písm. b) zákona č. 258/2000 Sb., ochraně veřejného zdraví, ve spojení s § 37 odst. 5 vyhlášky č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, v platném znění.

V rámci kontroly byly odebrány tři vzorky dílčích složek pokrmů, uváděných v době kontroly do oběhu (tepelně opracovaný kuřecí kebab, bylinková omáčka vlastní výroby, salát vlastní výroby z bílého zelí s petrželkou). Do doby obdržení laboratorních výsledků rozboru odebraných vzorků pokrmů bylo hygienické šetření přerušeno.

Po doručení protokolů o zkoušce na krajskou hygienickou stanici, bylo provedeno jejich vyhodnocení. Laboratorní výsledky akreditované laboratoře prokázaly, že všechny odebrané testované vzorky vyhověly ve sledovaných ukazatelích pro kategorii potravin určených k přímé spotřebě.

Současně krajská hygienická stanice učinila ve smyslu ustanovení § 25 odst. 4 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), předání zjištění o nedostacích Státní zemědělské a potravinářské inspekci, které kontrola provozovatele nově přísluší. Předány byly identifikované zjištěné nedostatky a legislativní porušení, včetně výsledků laboratorní expertízy.

4.2.3 Uvedení případu č. 3

Třetím problémovým příkladem provozovny zařazené do společného stravování je výroba potravin určených k přímé distribuci, nacházející se v Jihomoravském kraji.

Krajské hygienické stanici Jihomoravského kraje se sídlem v Brně bylo v minulém roce předáno zjištění Oblastního inspektorátu práce pro Jihomoravský a Zlínský kraj ve smyslu ustanovení § 25 odst. 4 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), za účelem prošetření této provozovny, kterou oblastní inspektorát práce během výkonu vlastní kontroly shledal jako nevyhovující z hlediska hygienických požadavků. Oddělení hygieny výživy zjištění vyhodnotilo ze zdravotního hlediska jako závažné a rozhodlo se provést dle § 82 odst. 2 písm. b) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví kontrolu. S touto skutečností obeznámilo příslušnou Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci.

Šetření a zjištění krajské hygienické stanice

Vzhledem k tomu, že provozovnu krajská hygienická stanice nenalezla ve své evidenci, provedla místní ohledání provozovny. Zjistila, že se jedná o neoznačenou vývařovnu, nacházející se v přízemí budovy areálu jiné firmy společně s dalšími menšími provozovnami. O zjištěných skutečnostech uvedla zápis do spisu.

Následně krajská hygienická stanice oznámila kontrolované osobě dle § 5 odst. 2 písm. b) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), že bude ve stanoveném termínu v nejmenované provozovně proveden státní zdravotní dozor a vyzvala k poskytnutí součinnosti dle § 8 písm. c) a f) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád).

Ve smyslu § 25 odst. 4 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), předala krajská hygienická stanice zjištění příslušnému živnostenskému úřadu, neboť provozovna nebyla řádně označena dle § 17 odst. 7 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění.

Dále požádala příslušný stavební úřad ve smyslu § 132 odst. 1 a 2 písm. a) ve spojení s § 133 odst. 2 písm. f) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů o provedení kontrolní prohlídky předmětné stavby, neboť prostory provozovny byly využívány v rozporu s platným kolaudačním rozhodnutím a nebyly k účelu výroby potravin povoleny.

Na základě výše uvedeného byla provedena kontrola provozovny za přítomnosti kontrolované osoby. Šetřením se zjistilo, že se jedná o dva stavebně oddělené prostory, a to výrobu a sklad potravin, s kapacitou 200 - 300 kusů okamžitě distribuovaných výrobků denně. Kontrolovaná osoba sdělila, že dodatečné stavební povolení je již v jednání s příslušným stavebním úřadem.

Výrobna byla zajištěna pouze jedním přívodem tekoucí vody z hadice a bez řádného napojení na kanalizační systém. Odpadní vody, sváděné odtokovým kanálem, byly přečerpávány do kanalizačního potrubí, vedeného pod stropem výroby. Dřez pro provozní účely a umyvadlo pro osobní hygienu personálu, včetně prostředků pro mytí rukou na výrobně zcela chyběly. Výše uvedeným pochybením došlo k porušení článku 4 odst. 2 přílohy II kapitoly I bod 4 a 10 nařízení ES č. 852/2004. V době kontroly byl v prostorách výroby i skladu zaregistrován hmyz, neboť otevřená okna nebyla opatřena sítěmi proti jeho vnikání, čímž došlo k porušení článku 4 odst. 2 přílohy II kapitoly II bod 1 písm. d) nařízení ES č. 852/2004. Pod pracovními plochami ve výrobně byly skladovány předměty neslučující se s procesem výroby, včetně papírových proložek od vajec, na kterých byly odloženy používané pracovní pomůcky. Další proložka od vajec byla uložena na pracovní ploše. Vzhledem ke křížení výrobních cest s rizikem

kontaminace potravin byl porušen článek 4 odst. 2 příloha II kapitola IX bod 2 nařízení ES č. 852/2004.

V chladícím zařízení ve skladu potravin byla vejce uložena společně s potravinami personálu, které nebyly určeny pro výrobu a další vejce byla uložena mimo chladicí zařízení při teplotě 25,3 °C, což je v rozporu s článkem 4 odst. 2 přílohou II kapitolou IX body 2 a 5 nařízení ES č. 852/2004.

Dále v provozovně nebylo zřízeno vhodné stavebně oddělené příslušenství pro převlékání pracovníků dle článku 4 odst. 2 přílohy II kapitoly I bod 9 nařízení ES č. 852/2004. Oděvy zaměstnanců se nacházely ve skladu surovin. Záchody i úklidovou místnost měla provozovna v užívání společně s dalšími nájemníky budovy. Vzhledem k tomu, že prostory nebyly vyčleněny zvláště pro pracovníky vykonávající epidemiologicky závažnou činnost, došlo k porušení článku 4 odst. 2 přílohy II kapitoly I bod 10 nařízení ES č. 852/2004.

V souladu s ustanovením § 8 písm. d) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), byla pořízena fotodokumentace.

Provozovna nebyla shledána v čistotě a dobrém stavu, proto krajská hygienická stanice na místě zahájila v souladu s § 150 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, příkazní řízení, kterým pozastavila činnost provozovny s účinností od nabytí právní moci vydaného rozhodnutí do doby odstranění zjištěných závad.

Na základě oznámení provozovatele o odstranění závad, provedla krajská hygienická stanice následnou kontrolu. Vzhledem k tomu, že byly odstraněny všechny nedostatky, pro které byla činnost provozovny pozastavena, souhlasila krajská hygienická stanice s jejím opětovným uvedením do provozu.

Obrázek č. 11 - Sklad surovin uklizen, včetně oděvů a osobních věcí personálu, pro které byl vyhrazen zvláštní prostor

Zdroj: Krajská hygienická stanice Jihomoravského kraje se sídlem v Brně, oddělení hygieny výživy

Obrázek č. 12 - Ve výrobně nainstalován dřez a umyvadlo, plechové překrytí stropního kanalizačního vedení a přečerpávací jímky způsobem, který umožňuje její kontrolu a čištění

Zdroj: Krajská hygienická stanice Jihomoravského kraje se sídlem v Brně, oddělení hygieny výživy

V rámci stavebního řízení ve věci dodatečného povolení ke změně účelu užívání prostoru provozovny, využívaných pro výrobu potravin, byla posléze krajská hygienická stanice jako dotčený správní úřad požádána o vyjádření. Ta vydala po zhodnocení souladu předloženého návrhu souhlasné závazné stanovisko. Následně se zúčastnila ústního

jednání, svolaného na místě stavby příslušným stavebním úřadem a v poslední fázi vydala stanovisko ke kolaudačnímu souhlasu.

4.2.4 Shrnutí případů

Případy jsou typickými ukázkami mnoha úskalí, která s sebou přinesla změna kompetencí kontrolních orgánů. Velikou část provozoven, které byly po dlouhá léta sledovány krajskými hygienickými stanicemi, převzala Státní zemědělská a potravinářská inspekce, ale bez znalosti mnohdy zásadních informací o jejich minulosti. Inspekce nedisponuje znalostí předchozího stavu, tudíž nedokáže objektivně posoudit, zda došlo k nějaké zásadní stavebně technické a provozní změně zařízení, nevyžádá-li si podklady z příslušného stavebního úřadu. Toto však není běžně rozšířený postup v případě plánovaného preventivního dozoru.

Krajské hygienické stanice přesto již nemohou zachycovat neoprávněná jednání provozovatelů v dikci zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v rámci plánovaných kontrol, nýbrž pouze na základě přijatého podnětu či vlastního důvodného podezření. U všech provozoven ale nadále vykonávají preventivní dozor, neboť jsou dotčeným správním úřadem dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Zároveň je vystižena druhá role krajských hygienických stanic, kterou zaujaly dodržováním povinností, stanovených zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách, ke zjištění příčin ohrožení zdraví spotřebitele. Zatímco část provozoven stravovacích zařízení je nadále pod horizontálním dozorem orgánů ochrany veřejného zdraví, včetně prevence vzniku a šíření alimentárních nákaz, zbylá nijak odlišná část, o níž stále vedou cennou evidenci, smí krajské hygienické stanice zajímat pouze v případě již nastalého ohrožení či poškození zdraví spotřebitele. V takovém případě zahajují proces šetření, který obnáší osobní ohledání provozovny, zjištění stavu hygienických podmínek, odběr podezřelých vzorků potravin, jejich následné vyhodnocení a stanovení závěru, včetně nařízení nápravných opatření, neboť pouze orgány ochrany veřejného zdraví jsou znalé správných postupů pro řešení alimentárních onemocnění.

Důležité je ilustrovat i jiné vyzpůsobované nelogické situace, s nimiž novela zákona, ve snaze o vytvoření komplexního dozoru potravinového práva, právní jistoty provozovatelů a přehlednější systematizace pro spotřebitele, nepočítala.

Opakovaná provinění je kupříkladu pro kontrolní orgány Ministerstva zemědělství České republiky také obtížné objektivně vyhodnotit. Pokud byla dříve uložena pokuta krajskou hygienickou stanicí, jiný kontrolní orgán se nemá možnost dozvědět, že se jedná o opakované provinění a je tudíž potřeba přistoupit k jinému způsobu řešení nebo stanovit vyšší sankci.

Podněty k provedení dozoru konkrétní provozovny stravovacích služeb jsou stěžovatelé zvyklí stále podávat k příslušné krajské hygienické stanici. Ta následně vyhodnocuje situaci ze zdravotního hlediska, rozhodne-li se jej prošetřit, ale nejedná se o provozovnu, která spadá dle rozdělení podle pravidel „gentlemanské dohody“ do její působnosti, musí s tím obeznámit příslušný orgán dozoru nebo podstoupit celý podnět k šetření. Dochází ale také k případům, kdy je na krajskou hygienickou stanici doručen podnět na dvě různá stravovací zařízení, přičemž v jednom případě reaguje přijetím podnětu a v druhém případě oznámí postoupení podnětu k šetření Státní zemědělské a potravinářské inspekci. Nastat může i obdobná situace, kdy je podán opakovaný podnět v záležitosti již dříve prošetřené orgánem ochrany veřejného zdraví, který na takový podnět reaguje sdělením, že tato záležitost již nyní přísluší Státní zemědělské a potravinářské inspekci.

Neméně nesmyslný je dělený dozor obdobně situovaných provozoven stravovacích zařízení v obchodních centrech. Kontrolované osoby mohou snadno namítat rozdílnost přístupů kontrolních orgánů a vznikající odlišnosti kontrolovaných skutečností i uložených sankcí. Stejně tak tomu může být u provozoven jednoho podnikatelského subjektu, kdy v každé z nich vykonává dozor jiný orgán.

Svou roli zatím sehrává i síla zvyku nejen ze strany spotřebitelů, ale i ze strany ostatních orgánů státní správy, korelujících s činností orgánů ochrany veřejného zdraví. Podněty ze strany spotřebitelů jsou i nadále podávány k řešení krajským hygienickým stanicím. Stejně tak oblastní inspektorát práce předal ve třetím případě, při podezření na špatné hygienické podmínky provozovny, zjištění příslušné krajské hygienické stanici,

nikoliv Státní zemědělské a potravinářské inspekci, které dozor nad provozovnou nově náleží.

4.3 Doplnující analýza

Podstata novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, spočívající v úpravě kompetencí orgánů dozoru, byla objasněna již v teoretické části. Případové studie pak poukázaly na konkrétní úskalí, která následkem aplikace novely nastávají při střeťávání dozoru krajských hygienických stanic a Státní zemědělské a potravinářské inspekce.

Vzhledem k tomu, že se v průběhu výzkumu nepodařilo podchytit případovou studii, která by vystihla současně problematiku Státní veterinární správy, třetího orgánu dozoru dle zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, bylo přistoupeno k telefonické nebo emailové komunikaci s odbornými pracovníky orgánů krajských a ústřední veterinární správy Státní veterinární správy. Zájem o zpětnou reakci byl projeven v nadpoloviční většině. Ostatní svůj negativní postoj zdůvodňovali nevhodným načasováním a zkoumáním příliš citlivého tématu. Výstupem proběhnutých komunikací jsou informace o činnostech, které mohou pracovníci Státní veterinární správy díky novele zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, vykonávat, včetně názorových vyjádření k přínosům či naopak nedostatkům novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, k výhodám či dopadům na provozovatele a spotřebitele. Vypovídající hodnotu má i argumenty podložená obhajoba nezastupitelnosti odborných pracovníků Státní veterinární správy, jedná-li se o společné stravování.

V rámci péče o zdravotní nezávadnost potravin živočišného původu v zařízeních společného stravování Státní veterinární správa upřednostňuje preventivní dozor, během něhož se pracovníci soustřeďují na poradenství poskytované provozovatelům, včetně jejich seznamování s chystanými legislativními změnami a nově vzniklými požadavky na provoz jejich provozoven, ale také na plnění stanovených víceletých kontrolních plánů. Na druhou stranu jsou pracovníci v nutných případech také vykonavateli represivní složky dozorové činnosti, která spočívá v ukládání sankcí, nařizování nápravných opatření, včetně konfiskování nalezených nebezpečných potravin.

V terénu se pracovníci Státní veterinární správy v zařízeních společného stravování zaměřují především na původ potravin živočišného původu, způsoby skladování, doklady

o vyšetření vnímavé zvěře hlavně na parazitární onemocnění. Prohřešky, kterých se kontrolovaní provozovatelé nejčastěji dopouští, jsou např. nepředloženi dodacího listu, nepředloženi dokladu o původu zvěře, neuchování sejmuté plomby u spárkaté zvěře, nedoložení prohlášení proškolené osoby o vyhovujícím vyšetření kusu, chybějící údaje o zamrazené zvěřině nebo údaje o datu minimální trvanlivosti. Přesto pracovníci Státní veterinární správy upozorňují na některá nekonceptní vymezení dozorovaných potravin. Znamená to, že Státní veterinární správa může kontrolovat nezpracovaná těla nebo části těl, nikoli však již zpracované produkty. Stejně tak kontroluje mléko, ale mléčné produkty jí již nepřísluší.

Potravina živočišného původu je sama o sobě pro zdraví spotřebitele potenciálně riziková. Dvojnásob to platí u volně žijící zvěře, která na rozdíl od hospodářských zvířat konzumuje potravu z nekontrolovaných zdrojů. Proto je nová kompetence příslušející pracovníkům Státní veterinární správě vnímána jako jednoznačně přínosná, když jim umožnila kontrolu zvěřiny a původu dalších živočišných potravin v místech, do kterých do té doby neměla přístup. O to významnější je z hlediska přispění k eliminaci uvádění na trh masa z nelegálních nebo domácích porážek. Kontrolní pracovníci Státní veterinární správy i proto trvají na nezastupitelnosti svého orgánu v oblasti zvěřiny a původu masa. V případě, kdy jsou při kontrole nalezeny nejasnosti, může totiž jako jediný provádět kontinuální šetření počínaje lovcem, případně chovatelem, přes myslivecké sdružení, zvěřinový závod až po obchodníka. Navíc Státní veterinární správa schvaluje a registruje všechny možné podniky zacházející s potravinami živočišného původu. I v nich jsou oprávněny v návaznosti na nedostatky potravin živočišného původu, zjištěné v zařízení společného stravování, provést kontrolu a sjednat nápravu.

I zaměstnanci Státní veterinární správy vnímají určité dopady, které přinesla novela zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, na provozovatele a spotřebitele. V případě provozovatelů vidí jako hlavní problém chaotičnost a byrokratickou zátěž. Souhrnně konstatují, že provozovatel vnímá kontrolu své provozovny stravovacích služeb vždy negativně. Bylo tomu tak dříve v podání orgánů ochrany veřejného zdraví, není tomu jinak ani v podání Státní zemědělské a potravinářské inspekce nebo Státní veterinární správy. Nejvíce si však stěžují na odlišné přístupy orgánů a kratší časové prodlevy

mezi kontrolami. Nechtějí slyšet, že pouze tak se dají lépe zachycovat špatné postupy a spotřebitelům se tak dostává větší jistoty z hlediska bezpečnosti potravin a kvality poskytovaných služeb, jak je jim to v dobré víře zdůvodňováno.

Přesto se názory letitých odborníků Státní veterinární správy shodují, že nejkompexněji jsou pro dozor nad potravinami vybaveny orgány ochrany veřejného zdraví. Počínaje preventivním působením jako dotčeného orgánu ve stavebním řízení veškerých potravinářských provozů, přes provázanost s dalšími obory hygieny, jako je hygiena práce, potažmo problematika zaměstnanců, hygiena obecná a komunální, zajišťující oblast zásobování vodou nebo obtěžování hlukem, hygiena dětí a mládeže, zabývající se výživovými normami, oddělení epidemiologie, spolupracující v případě zjištěného alimentárního onemocnění, ale také obory toxikologie a mikrobiologie. Nepopírají, že tuto možnost komplexního pohledu a následného řešení jiné kontrolní orgány nemají a nezastupitelnost je pak v řešení zdravotních dopadů.

4.3.1 Vládní návrh novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách

Ministerstvo zemědělství České republiky předložilo na konci minulého roku vládní návrh novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. V případě ustanovení týkajících se tabáku, tabákových výrobků a elektronických cigaret je cíl novelizace pochopitelný vzhledem k nutné transportizaci předpisů Evropské unie do českého právního řádu. Nicméně jak vyplývá z právě probíhajícího legislativního procesu, snaží se současně prosadit změny státní správy v oblasti potravinového práva a zprostředkovaně i ochrany veřejného zdraví ve prospěch svých orgánů dozoru.

Pozměňovací návrhy jsou odkazovány na současnou platnou novelu, kterou došlo k rozdělení dozoru a vymezení působnosti každého kontrolního orgánu. Na jednu stranu je tento stav vyzdvihován jako fungující, ačkoli jej muselo být dosaženo velmi tvrdým kompromisem, na druhou stranu návrh novely reaguje na nepřehlédnutelnou rozdílnost v přístupech orgánů dozoru Ministerstva zdravotnictví České republiky a Ministerstva zemědělství České republiky ke vzájemně si konkurujícím kontrolovaným osobám. Ministerstvo zemědělství České republiky se tak chopilo příležitosti a navrhlo řešení ve formě komplexního dozoru potravinového práva zajišťovaného jeho kontrolními orgány, a to u maximálně možného množství provozovatelů potravinářských podniků.

Dozoru, vykonávaného v potravinovom reťazci Státní veterinární správou, se návrh novely nijak zásadne nedotýká. Patrnější je rozdíl ve vymezení výkonu dozoru v potravinovom reťazci Státní zemědělské a potravinářské inspekce, neboť se hlásí ke kontrole všech povinností provozovatelů, provozujících stravovací služby, vyjma provozoven s tzv. zvláštním režimem. Jedná se o provozovny uzavřeného typu, poskytující stravovací služby ve zdravotnických zařízeních, zařízeních sociálních služeb, u poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině, v zařízeních školního stravování, Vězeňské službě České republiky, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence. Tato zařízení by zůstala ponechána v kompetenci krajských hygienických stanic. Jako důvod takového vymezení je uváděna zvýšená citlivost těchto skupin strážníků a speciální požadavky na nutriční vyvážení stravy. Zatímco restaurace, hotely, výčepy, pivnice, vinárny, vinotéky, kavárny, cukrárny, čajovny, herny, bary, diskotéky, stravování v rámci ubytovacích služeb, reťazce rychlého občerstvení, cateringové firmy, stánky s občerstvením, automaty na veřejných místech, prodejny s obslužným úsekem, supermarkety, hypermarkety, čerpací stanice a rozvozy jídel by měly být sjednoceny pod dozorem Státní zemědělské a potravinářské inspekce.

Ministerstvo zemědělství České republiky vidí v návrhu jediný způsob jak zajistit komplexní dozor potravinového práva a současně snížit zátěž podnikatelů. Ministerstvo zdravotnictví České republiky však vyjádřilo nesouhlas s kladeným důrazem na neakceptovatelnost dalšího omezování kompetencí, ve smyslu jejich odebírání orgánům ochrany veřejného zdraví. Přesně tak totiž snahy Ministerstva zemědělství České republiky o prosazení navrhované změny vnímá.

Ustanovit jeden hlavní orgán dozoru, tedy jednu rozhodovací praxi pro všechny subjekty společného stravování, je považováno i Ministerstvem zdravotnictví České republiky za správnou myšlenku. Ačkoli právní jistota, jedna rozhodovací praxe a rovné podmínky pro provozovatele panovaly i do doby nabytí účinnosti platné novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. Vcelku přehledný byl systém dozoru nad potravinami i pro spotřebitele. Přesto tato oblast dosáhla politického rozměru a byly prosazeny nepřilíš šťastné změny fungování systému, platné od 1. prosince 2015.

Odpůrci tohoto návrhu novely jsou přesvědčeni, že nelze míchat dohromady zdravotní a zemědělský dohled. Neboť oblast zdravé výživy, pracovnílékařských služeb,

koordinace zdravotní prevence i klinické činnosti jsou na sebe navazující postupy, jejichž oddělování tlačí hygienickou službu do represe a způsobilo by výrazné narušení kompaktnosti hygienické služby jako zdravotnického oboru. Obzvláště zajišťování pracovnělékařských služeb personálu je s hygienou výživy úzce spjata. Jak by tedy mohl jiný orgán než orgán ochrany veřejného zdraví praktikovat komplexní dozor, když není znalý těchto a dalších zdravotnických postupů.

Okleštění pravomocí krajských hygienických stanic ve výkonu státního zdravotního dozoru ve stravovacích službách je vnímáno jako nejvíce rizikové s ohledem na vznik a šíření alimentárních nákaz, souvisejících s konzumací potravin, neboť návrh zákona umožňuje orgánům ochrany veřejného zdraví šetřit pouze následky vzniklých onemocnění. Přitom celý proces epidemiologického šetření, včetně nahlížení do zdravotní dokumentace, nařizování lékařských prohlídek, provádění stěrů z povrchu těla a posuzování epidemiologické situace včetně rodinné, je vázáno na zdravotnické vzdělání a spjata s pravomocemi odborů orgánů ochrany veřejného zdraví.

Tím spíše je za nesprávné považováno návrhem uměle vytvořené rozdělení strážníků na dvě skupiny. Ze zdravotnického i etického pohledu nelze tvořit hranice mezi jednotlivými typy stravování, neboť se poskytované služby i samotní strážníci prolínají.

Na řadu přišla také čísla. Hodnoty v níže uvedených tabulkách byly pro účely výzkumu sestaveny v kontextu zastánci návrhu novely zákona prezentovaných výsledků kontrol, prováděných inspektory Státní zemědělské a potravinářské inspekce. Tabulky jsou uváděny jako prostředek k zamyšlení.

Tabulka č. 2 - Přehled počtů zaměstnanců orgánů dozoru

Rok	Počet zaměstnanců		
	SVS*	SZPI**	KHS***
2014	1 337	421	2 209
2015	1 309	473	2 151
2016	1 309	522	2 151
2014 - 2016	- 28 (- 2%)	+ 101 (+ 24%)	- 42 (- 1,9%)

*Státní veterinární správa **Státní zemědělská a potravinářská inspekce ***krajské hygienické stanice
Zdroj: Krajská veterinární správa Státní veterinární správy pro Středočeský kraj. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?akk=3>

Tabulka č. 3 - Přehled mzdových prostředků vyplacených zaměstnancům orgánů dozoru

Rok	Výše platu v Kč		
	SVS	SZPI	KHS
2014	470 242 440	139 500 300	690 541 020
2015	495 374 649	175 830 141	723 801 051
2016	509 428 615	302 481 372	770 655 729
2014 - 2016	+ 39 186 175 (+ 8,3%)	+ 63 981 072 (+ 45,9%)	+ 80 114 709 (+ 11,6%)

Zdroj: Zdroj:Krajská veterinární správa Státní veterinární správy pro Středočeský kraj. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?akk=3>

Ať už se jedná o odhalování prohřešků, uzavření provozoven či výše a četnost ukládaných pokut, ve všem jsou výsledky Státní zemědělské a potravinářské inspekce od 1. ledna 2015 prezentovány lépe nežli orgánů ochrany veřejného zdraví. Vyzdvihování Státní zemědělské a potravinářské inspekce je ale konáno na úkor dehonestace práce hygienické služby. Ministerstvo zemědělství České republiky se proto svých pracovníků v řadách krajských hygienických stanic zastává a zdůrazňuje, že „gentlemanská dohoda“ není nastavena natolik spravedlivě, aby bylo možné práci těchto orgánů dozoru srovnávat. Nehledě na to, že vysoká čísla ještě zdaleka nemusí vypovídat o vysoké kvalitě. Nabízí se také otázka, zda je Státní zemědělská a potravinářská inspekce schopna zastávat tak obsáhlou a odborně náročnou část výkonů namísto krajských hygienických stanic, a to s několikrát nižším počtem zaměstnanců. Vysoké nároky, kladené na pracovníky Státní zemědělské a potravinářské inspekce, kteří mají nově v náplni práce kontroly provozovatelů potravinářských podniků, vedou k zanedbávání některých zásadních kontrolních úkonů už nyní. Chybí jim především patřičné zdravotnické vzdělání. Už předchozí rok vyžadoval nárůst počtu zaměstnanců orgánů dozoru Ministerstva zemědělství České republiky. Ekonomické dopady jsou také zřejmé a prognózy pro následující rok nejsou nikterak pozitivnější.

Předkládané pozměňovací návrhy navíc nijak nereflektují, jak bude ošetřen dozor v prvovýrobě potravin, jestliže se poměrná část zaměstnanců Státní zemědělské a potravinářské inspekce zaměří na oblast společného stravování. O tom, že stávající systém úředních kontrol prvovýroby není zcela dostatečný, svědčí už pouhý fakt,

že se závadné potraviny na trh stále dostávají. Samy orgány ochrany veřejného zdraví jsou toho svědky, neboť zaznamenávají nárůst šetřených alimentárních nákaz ze závadného na trhu dostupného výrobku.

Na druhou stranu jsou podstatným argumentem Ministerstva zemědělství České republiky vlastní laboratoře, kterými disponuje Státní zemědělská a potravinářská inspekce i Státní veterinární správa, přispívající k účinnějšímu zajištění dozoru. Krajské hygienické stanice se v tomto ohledu nachází v oslabené pozici. V návaznosti na kapitulu 3.3.1.1 Reformy veřejné správy z pohledu státního zdravotního dozoru, zodpovědnost nesou jednoznačně osoby působící shora na poli ústředního orgánu Ministerstva zdravotnictví České republiky. V roce 2002 bylo rozhodnuto, že výkon hygienického dozoru a komerční činnost laboratoře nemohou být na jednom místě, čili musí být odděleny. Krajské hygienické stanice jsou tak nezvratně odkázány k objednávání laboratorních služeb u zdravotních ústavů.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Zhodnocení výsledků

Nastíněním legislativního rámce potravinového práva a orgánů dozoru, které se jeho uplatňováním starají o zdraví spotřebitelů potravin zařízení společného stravování, je již v teoretické rovině vnuknuta myšlenka rozříštění dozoru nad společným stravováním. Zvláště se pak návrhy Ministerstva zemědělství České republiky na další změny srovnáním původního, stávajícího a navrhovaného stavu jeví již na první pohled jako nepřiměřené vůči historicky zažitému hygienickému dozoru orgánů ochrany veřejného zdraví.

Za účelem hlubšího pochopení a objasnění problematiky, bylo potřeba proniknout do co nejnižší sféry vykonavatelů potravinového práva a seznámit se s pracovní náplní, řešenými problematikami a aktuálními názory zaměstnanců kontrolních orgánů. Také díky tomu byly vytvořeny případové studie, které poukazují na typická úskalí a svým způsobem dokazují, že chaos panující v oblasti dozoru provozovatelů potravinářských podniků, rozhodně není způsoben vůlí pracovníků kontrolních orgánů. Jinak řečeno jsou v této problematice více než nápadné politické záměry, s nimiž se pracovníci orgánů dozoru obzvláště v terénu velice obtížně ztotožňují.

První případová studie ukazuje na častý problém, se kterým hygienici přicházejí do styku. Velmi málo stačí k tomu, aby zaměstnanec Státní zemědělské a potravinářské inspekce dokázal přehlížet zcela nevyhovující stav provozovny. Tuto skutečnost sice lze vysvětlovat rozdílnou kontrolní a rozhodovací praxí orgánů, to však není polehčující okolnost. Státní zemědělská a potravinářská inspekce má mnoho nenahraditelných zkušeností s dozorem nad výrobou, dovozem a distribucí potravin. Ty však zdaleka nejsou dostačující pro plnohodnotné zastoupení orgánů ochrany veřejného zdraví, které mají k dispozici specialisty se zdravotnickým vzděláním, zaměřeným na ochranu a podporu lidského zdraví. Ačkoli byl výkon státního zdravotního dozoru zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách, omezen, pracovníci hygienických stanic nic nenechávají náhodě. Snaží se vždy upozornovat na zdravotní hledisko a nutnost ho řešit odbornými postupy, kterými disponují, aby nemuseli být pouze odkázáni k druhotnému řešení mnohem náročnějšími způsoby toho, čemu by dokázali běžným dozorem předcházet.

Na druhou stranu se kontrolní orgány mnohdy nesečkávají ani s příliš zodpovědným přístupem provozovatelů. První dva případy provozoven jsou nejčastějšími problémovými typy zařízení společného stravování, jejichž provozovatelé se opakovaně dopouštějí obdobných hygienických porušení. Ne všichni jsou gastronomicky vzdělaní, znalí podmínek potravinového práva a dbají na určité standardy. Jistá část provozů funguje na principu rychlého výdělků peněz, založeného nejčastěji na přípravě jídel z potravinářských polotovarů, a tak nemají pocit nikterak velké zodpovědnosti za zdraví svých zákazníků. Tento problém mají orgány ochrany veřejného zdraví již dlouhodobě vyzorovaný, podchycený a intenzivně v této oblasti edukativně působí způsoby, které po dlouholetých zkušenostech uznávají za nejvhodnější. Do doby nabytí účinnosti platné novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, zajišťovaly krajské hygienické stanice v rámci hygienického dozoru i nad správnými výrobními postupy. Pravidelně se tedy setkávaly s výraznými kontrasty v přístupech provozovatelů k bezpečnosti potravin, provozní a osobní hygieně. Oproti tomu Státní zemědělská a potravinářská inspekce svou praxi založenou hlavně na znalosti technologií potravin dosud vykonávala převážně v provozech, jejichž provozovatelé jsou vysoce gastronomicky vzdělaní a dbají na přísné hygienické požadavky a správnou výrobní praxi, neboť svou živnost zakládají především na dobrém jménu a s ním související široké distribuční síti a pestrosti odběratelů. Nyní se však Státní zemědělská a potravinářská inspekce nově dostává do provozů, které nelze zcela napravit jednou kontrolou, uzavřením či uložením sankce likvidační výše. Bohužel ani jakákoliv dohoda mezi ministerstvy nedokáže najít zlatou střední cestu při současně nastaveném normativním systému. Zato je to pro Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci ideální prostředek masivní mediální propagace, což vede k jednostrannému ovlivňování veřejnosti a způsobuje její matení, mající za následek netransparentní vnímání kontrolních orgánů.

Provozovat živnost je v České republice velice populární a vcelku snadné. Orgány ochrany veřejného zdraví se proto snaží o maximální preventivní působení, počínaje rolí dotčeného správního úřadu, včetně vedení evidence ohlášených živností. Znalost z fáze projektování navíc významně usnadňuje provádění následného zdravotního dozoru. Paradoxem ale je, že v mnoha případech pouze připravují dobrou půdu pro orgány dozoru, které v provozovnách následně dle „gentlemanské dohody“ provádí kontroly bez znalosti

předchozích postupů, a to se zcela odlišnou kontrolní praxí. Dochází tak do jisté míry ke kontraproduktivní situaci. Snahy preventivního působení orgánů ochrany veřejného zdraví mohou být i malými nedopatřeními snadno mařeny. Na druhou stranu mohou nastávat situace, kdy orgány, provádějící běžný plánovaný dozor, mohou při řešení některých problémů i neoprávněně obviňovat z předchozího pochybení právě orgány ochrany veřejného zdraví.

Další bodem zlomu, na který poukazuje druhá případová studie, je řešení již vzniklých zdravotních problémů spotřebitele. Vzhledem k tomu, že je novela zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, v platnosti teprve od 1. prosince 2015, mají pracovníci krajských hygienických stanic zatím alespoň přibližně povědomí o stavu provozoven stravovacích zařízení, spadajících do jejich místní příslušnosti. Díky tomu jsou ještě stále schopni bez zbytečných časových prodlev prošetřovat případy poškození či ohrožení zdraví po konzumaci závadné potravin v zařízení společného stravování. Výhledově se však bude v porovnání se současným, poměrně stabilizovaným stavem, zvyšovat komplikovanost šetření těchto případů, kvůli rozdělení agendy mezi více kontrolních orgánů. Navíc dopady je jednoznačně nutné očekávat i v nárůstu počtu alimentárních onemocnění, neboť orgán, který má patřičně vzdělané a zkušené pracovníky schopné řešit následky, již ve velké části provozoven nemá možnost provádět běžný dozor a zachycovat tak včas rizikové oblasti, které nakonec způsobí onemocnění strávnicků. V České republice jsou navíc velice oblíbeným a rozšířeným zaměstnaneckým benefitem stravenky. Díky nim spousta zaměstnanců upřednostňuje závodní stravování v cenově přijatelných zařízeních. U tohoto typu populace tak lze hovořit o téměř každodenním riziku ohrožení jejich zdraví.

Rozporuplné situace, které vplynuly z případových studií a zjištění doplňujícího výzkumného šetření, jednoznačně hovoří ve prospěch stěží zastupitelného orgánů ochrany veřejného zdraví na poli epidemiologicky závažných činností při provozování zařízení společného stravování. Jako by byla prosazením platné novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, zcela opomenuta jeho provázanost s dalšími lékařskými obory hygieny, zvláště pak epidemiologie, ale také toxikologie a mikrobiologie. Právě díky spolupráci s hygienickým oddělením epidemiologie má jako jediný ze tří orgánů dozoru možnost seznamovat se se zdravotním stavem zaměstnanců a prostřednictvím hygienického odboru

epidemiologie v odůvodněných případech uložit zákaz práce v potravinářství, jakožto epidemiologicky závažné činnosti.

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách, ukládá orgánům dozoru spolupracovat a koordinovat kontrolní činnosti tak, aby nedocházelo k duplicitám a zbytečným zátěžím provozovatelů. Přesto se to mnohdy nedaří. Ani aktuální návrh novely zátěž provozovatelů nikterak výrazně nesníží, neboť v případě výskytu alimentárních onemocnění, se o ně markantně zvýší zájem, ačkoli by to nebylo dostatečným preventivním působením nutné. Logickým úsudkem rozdílu mezi pojmy zdravotnictví a zemědělství je riziko nedostačující prevence. Současné problémy s výkonem praxe se tak prohloubí.

Dominantní rolí kontrolních orgánů Ministerstva zemědělství České republiky je řádný dozor v prvovýrobě, aby se zdraví nebezpečné potraviny vůbec nedostávaly na trh. Přesto se tak děje. Systém úředních kontrol prvovýroby je sám o sobě kapacitně náročný z hlediska zaměstnanců zajišťujících tuto oblast. Ministerstvo zemědělství České republiky se snaží všemi možnými prostředky převést na své zaměstnance zodpovědnost za potraviny produkované v rámci zařízení společného stravování namísto toho, aby byla věnována zvýšená pozornost zdokonalování kontrolního systému prvovýroby. Jinak řečeno na jedné straně projevuje maximální snahy o snižování počtu onemocnění spotřebitelů alimentární nákazou cestou veřejného stravování, zatímco na druhé straně riskuje nárůst spotřebitelů, kteří mohou být ohroženi už pouhým nákupem v maloobchodní síti. Zároveň je přidělována práce orgánům ochrany veřejného zdraví, které již hovoří o selhávání Státní zemědělské a potravinářské inspekce sporadicky vzrůstajícím počtem alimentárních onemocnění. Právě krajské hygienické stanice řeší vyskytující se ohniska nákazy z výrobku dostupného na trhu a jejich důsledky.

Na druhou stranu dozor orgánů Státní veterinární správy je přínosný, neboť jimi kontrolovaná oblast vyžaduje specializaci v oblasti veterinární hygieny, kterou jiné orgány nedisponují. Navíc lze pouze takto komplexně podchytit nelegální distribuci zvěřiny. Z logiky věci lze říci, že orgány ochrany veřejného zdraví a Státní veterinární správa jsou lékařské obory, ve své odbornosti nenahraditelné a jejich spoluprací by bylo možné docílit komplexního, zbytečně nezátěžujícího, preventivního i běžného kontrolního dozoru ve všech provozovnách společného stravování.

5.2 Doporučení

Preventivní působení orgánů dozoru má v oblasti bezpečnosti potravin v zařízeních společného stravování své zásadní opodstatnění. Neodmyslitelnou část pracovní náplně kontrolních orgánů tvoří také represivní složka dozorové činnosti, neboť porušování povinností potravinového práva provozovateli potravinářských podniků je zcela běžnou součástí praxe pracovníků orgánů dozoru. Ačkoli jsou v současné době provozovny společného stravování pod dozorem tří kontrolních orgánů najednou a četnost kontrol, kterým jsou provozovny vystaveny, znatelně vzrostla, neřeší to problém s nedostatečnou zodpovědností provozovatelů. Obzvláště orgány ochrany veřejného zdraví se snaží o edukaci provozovatelů, ale rozšiřování a přesouvání kompetencí z jednoho orgánu dozoru na jiný, jejich snahy nabourává. Pokud to nelze vyřešit kompromisem, který by byl přijatelný jak pro Ministerstvo zemědělství České republiky, tak pro Ministerstvo zdravotnictví České republiky, je potřeba se soustředit na jádro problémů. Co je příčinou toho, že provozovatelé potravinářských podniků nedokážou brát zodpovědnost, kterou nesou za bezpečnost svých potravin, zcela vážně?

Problém je dle mého přesvědčení v nastavení podmínek pro získání živnostenského oprávnění v potravinářské oblasti. V České republice jde o tzv. volnou živnost, nevyžadující odbornou způsobilost. Takovou živnost může získat kdokoliv po předložení výučního listu či jiného dokladu o vzdělání zaměřeného na gastronomii nebo hotelnictví. Má-li žadatel několikaletou praxi v oboru, nemusí dokládat ani odborné vzdělání.

Zdravotní způsobilost prokazuje osoba vykonávající epidemiologicky závažnou činnost v zařízení společného stravování tzv. zdravotním průkazem pracovníka v potravinářství. Praktický lékař, vystavující tento průkaz, se tedy zabývá bezpečností pracovníka po jeho zdravotní stránce, za předpokladu, že bude pracovník vědomě provádět činnost založenou na bezprostředním styku s potravinami nabízenými veřejnosti. Za provoz zařízení a bezpečnost potravin nabízených spotřebitelům však zodpovídá sám provozovatel stravovacího zařízení. A v tomto bodě právě chybí jakékoli potvrzení základní znalosti potravinového práva a základních pravidel provozní a osobní hygieny.

Proto se domnívám, že provozovat zařízení společného stravování, by mělo být možné pouze na základě vázané živnosti. Měl by být nastaven kvalitní systém znalostních požadavků pro provozování této epidemiologicky závažné činnosti a způsob, jakým lze

věrohodně prokázat jejich splnění žadatelem. Požadované kompetence by pak byly doloženy patřičným osvědčením k žádosti o získání živnostenského listu tak, jak je požadováno u všech předmětů podnikání živnosti vázané.

Nabízí se zde přirovnání k oprávnění řídit motorové vozidlo. Naučit se ovládat vozidlo, stejně jako se naučit vařit, je otázka tréninku. Stát se součástí silničního provozu však není možné bez oprávnění, které prokazuje znalost pravidel silničního provozu. Řídit bez povolení znamená ohrožovat ostatní na zdraví a životě. Proto zastávám názor, že stejně tak každý, kdo se chce stát součástí gastronomické sítě, by měl prokázat znalost pravidel, jejichž porušováním taktéž ohrožuje spotřebitele na zdraví a životě. Zatímco řidič ohrožuje osoby v řádech jednotek, v potravinářství jsou čísla mnohem vyšší. Dokladem o tom je např. mediálně známý případ z loňského roku, kdy vývařovna ZRTAS na Plzeňsku porušením teplotního řetězce při přípravě špaget á-la carbonara zapříčinila distribuci této potraviny různým firmám a institucím infekční onemocnění 157 osob, jehož příčinou byla bakterie rodu Salmonella.

6 Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na soustavu správních úřadů, tzv. orgány dozoru, které svými činnostmi zásadně přispívají k ochraně veřejného zdraví v legislativou stanovených oblastech. Práce zpočátku umožnila seznámit se s teoretickou rovinou problematiky jednotlivých orgánů dozoru s tím, že hlavní pozornost byla věnována orgánům ochrany veřejného zdraví. Díky tomu bylo možné pochopit podstatu kontrolních činností a oblasti působení nejprve jednotlivých odborů krajských hygienických stanic a následně porozumět propojení s některými dalšími orgány dozoru, obzvláště díky krátkým praktickým příkladům. Odbor hygieny dětí a mladistvých byl dán do souvislosti s Českou školní inspekcí, neboť oba orgány zaměřují svou činnost na oblast poskytování školských služeb ve snaze chránit dětskou a dospívající populaci. Na příkladu oběma orgány řešené problematiky školního stravování je znázorněna vzájemná tolerance orgánů a ochota spolupracovat. Odbor hygieny práce byl dán do souvislosti s orgány inspekce práce. Oba orgány pečují o zdraví všech zaměstnanců. Praktickou ukázkou je však nastíněn nemalý konkurenční boj. Odbor hygieny výživy se pak přímo nabízelo dát do souvislosti se Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí a Státní veterinární správou zároveň, neboť všechny tyto orgány mají na starosti dozor nad bezpečností potravin. V této souvislosti byla představena problematika dozoru v oblasti bezpečnosti potravin, která naznačila roztržitost systému kontrol nad společným stravováním. V reakci na novelu zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, platnou od 1. ledna 2015 a současně na nový návrh novely tohoto zákona, se diplomová práce přehoupala do vlastní výzkumné části, zaměřené na výkon dozoru v provozech společného stravování, zajišťovaný orgány ochrany veřejného zdraví, Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí a Státní veterinární správou současně.

Problematika byla zkoumána primárně prostřednictvím případových studií, které ilustrovaly běžnou praxi orgánů dozoru při kontrolách a při řešení problémů provozoven společného stravování, jak jim ukládá novela zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. Případové studie ve výsledku umožnily, v návaznosti na popsanou teorii, nejen hlubší pochopení kontrolních činností, ale především poukázaly na vyvstalá úskalí a souvislosti, které na první pohled nejsou zcela zřejmé.

Závěrem bylo zjištěno, že přestože inspektoři Státní zemědělské a potravinářské inspekce disponují širokou škálou zkušeností s dozorem nad výrobou, dovozem a distribucí potravin, nestačí to, mají-li plnohodnotně nahrazovat v některých činnostech zdravotnický vzdělané pracovníky orgánů ochrany veřejného zdraví tak, jak ukládá novela zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. Ze strany inspektorů tak dochází k neúmyslnému zanedbávání kvality kontrol zařízení společného stravování vůči jejich kvantitě. Svou roli v tom hraje i absence provázanosti preventivního dozoru s dozorem následným. Preventivní dozor zajišťují u všech zařízení společného stravování výhradně orgány ochrany veřejného zdraví. Provádí-li poté orgány dozoru Ministerstva zemědělství České republiky běžné plánované kontroly, nejsou znalé předchozích postupů, které mnohdy hrají zásadní roli.

Ačkoli je povinnost spolupráce a koordinace aktivit orgánů dozoru ošetřena legislativou i nelegislativní dohodou mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zdravotnictví České republiky, v praxi je mnohem výraznější konkurenční boj. Orgány ochrany veřejného zdraví se dosud neztotožnily s omezením svých pravomocí provádět ve všech zařízeních společného stravování nejen preventivní, ale i běžný státní zdravotní dozor. Dublování kontrol, ke kterému navíc dochází, je provozovateli vnímáno jako obtěžující. Zatímco do konce roku 2014 byl podnikatelský sektor stravování pod pravidelným komplexním dozorem jednoho kontrolního orgánu, a to orgánu ochrany veřejného zdraví, nyní je dozor nad ním svěřen i dalším dvěma orgánům Ministerstva zemědělství České republiky. To vede jednoznačně ke zmatenosti provozovatelů, kteří nemají pro nové meziorgánového rozdělení kompetencí pochopení. Nehledě na to, že Ministerstvo zemědělství České republiky svými opakovanými snahami převést zodpovědnost za potraviny v zařízeních společného stravování na Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci, nevěnuje dostatečnou pozornost své dominantní roli - dozoru v prvovýrobě potravin. Je potřeba neustále zdokonalovat kontrolní systém prvovýroby, aby se zdraví nebezpečné potraviny vůbec nedostávaly na trh. Ministerstvo zemědělství České republiky tak na jedné straně projevuje maximální snahy o snižování počtu onemocnění spotřebitelů alimentární nákazou cestou veřejného stravování, zatímco na druhé straně riskuje jejich nárůst při pouhém nakupování potravin v maloobchodní síti.

Zato dozor pod vedením pracovníků orgánů Státní veterinární správy je v zařízeních společného stravování potřebný, neboť oblast kontroly syrových potravin živočišného původu vyžaduje specializaci v oblasti veterinární hygieny, kterou jiné orgány nedisponují. Navíc je správným krokem ke komplexnímu podchycení nelegální distribuce zvěřiny. Orgány ochrany veřejného zdraví a Státní veterinární správa jsou lékařské obory, ve své odbornosti nenahraditelné, disponující znalostmi a nepostradatelnými zkušenostmi. Spoluprací těchto orgánů dozoru Ministerstva zdravotnictví České republiky a Ministerstva zemědělství České republiky by bylo možné docílit komplexního, zbytečně nezatěžujícího, preventivního i běžného kontrolního dozoru ve všech provozovnách společného stravování, aniž by se kontrolované oblasti zásadně překrývaly a následkem rozdílné kontrolní a rozhodovací praxe nastával zmatek a nespravedlnost, jak je tomu teď.

Z případových studií a zjištění doplňujícího výzkumného šetření vyplynuly rozporuplné situace, které jednoznačně hovoří ve prospěch stěží zastupitelného orgánů ochrany veřejného zdraví na poli epidemiologicky závažných činností při provozování zařízení společného stravování. Ačkoli to nebylo záměrem, zkoumáním problematiky dozoru v zařízeních společného stravování vynikla provázanost odboru hygieny výživy se všemi odbory krajských hygienických stanic a v souvislosti s tím i s lékařskými obory epidemiologie, toxikologie a mikrobiologie. Spolupráce s odborem hygieny práce je nezastupitelná svým dozorem nad zaměstnanci, odbor hygieny dětí a mladistvých dozorem nad školním stravováním, odbor protiepidemický řešením alimentárních nákaz a odbor hygieny obecné a komunální dozorem nad zásobování vodou. Jako by to bylo prosazením platné novely i podáním aktuálního návrhu novely zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách, zcela opomenuto.

Bohužel je zřejmé, že není snadné vytvořit fungující systém kontroly společného stravování kompromisem, který by byl přijatelný jak pro Ministerstvo zemědělství České republiky, tak pro Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Proto by bylo vhodné se soustředit na příčinu nedostatečné zodpovědnosti provozovatelů potravinářských podniků, kterou mají za bezpečnost potravin ve svých provozovnách. Řešení bylo doporučeno v nastavení podmínek vydávání živnostenského oprávnění pro oblast gastronomie. Provozovat zařízení společného stravování by mělo být možné pouze na základě vázané živnosti, nikoli volné, jak je tomu v současnosti.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace

BAROŠ, Lubomír. *Reforma veřejné správy v České republice*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2003, s. 7-15. ISBN 80-239-0225-3.

HOLČÍK, Jan a jiné. *Koncepce hygienické služby a primární prevence v ochranně veřejného zdraví*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví, 2013.

MATYÁŠ, Zdeněk. *Analýza nebezpečí a kritické kontrolní – ochranné body - HACCP*. Brno: Centrum hygieny potravinových řetězců, 1993.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Nutriční doporučení Ministerstva zdravotnictví ČR ke Spotřebnímu koši*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2015.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor hygiena výživy a předměty běžného užívání: Zpráva o činnosti 2014*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2015.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví za rok 2014*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2015.

PIKOLA, Pavel, Jana BORSKÁ a Renáta KORCOVÁ. *Správní právo prakticky*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014. ISBN 978-80-213-2503-6.

PRŮCHA, Petr. *Správní právo: Obecná část*, 6. vydání. Brno: Masarykova univerzita - Doplněk, 2004. ISBN 80-7239-157-7.

RADOVÁ, Olga. *Kontrola komisařů SLIC EU na KHS Středočeského kraje v roce 2010* [prezentace]. Mělník, 2010.

SAGIT. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci*, podle stavu k 02. 04. 2012. Ostrava: Sagit, 2012, s. 7 – 15. ISBN 978-80-7208-926-0.

STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2014*. Opava: Státní úřad inspekce práce, duben 2015.

ŠUBRT, Bořivoj a jiné. *Inspekce práce a jiné kontroly u zaměstnavatelů*. Olomouc: ANAG, 2009. ISBN 978-80-7263-526-9.

TOMAŠUK, Přemysl. *Státní zdravotní dozor v rámci reformy veřejné správy*. Plzeň: Škola veřejného zdravotnictví, 2002.

VALENTA, Vladimír. *Nastavení rámce doporučení Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství pro výkon úředních kontrol ...*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 16. 12. 2014

Zpravodaj pro školní stravování [period. příloha časopisu Výživa a potraviny]. Praha: Společnost pro výživu, 2014, čís. 2/2014.

Elektronické zdroje

BUREŠ, Jiří. *O ÚSKVBL* [online]. Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv, aktualizováno 27. ledna 2016 [vid. 2015-09-19]. Dostupné z: <http://www.uskvbl.cz/>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Koncepční záměry inspekční činnosti České školní inspekce na období 2014–2020* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2013 [vid. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/Koncepce2014-2020/flipviewerxpress.htm>

DUCHEK, Miroslav. *Úvodní slovo vedoucího inspektora* [online]. Plzeň, leden 2013 [vid. 2015-10-24]. Dostupné z: http://www.suip.cz/files/suip-ea4b1306577632d20d55381373157942/uvodni_slovo_inspektora_vi.pdf

Druhy úřadů [online]. European Business Enterprise, a.s., © 2000 – 2016 [vid. 2015-09-19]. Dostupné z: http://urady.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/druhy_uradu

eAGRI [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/>

EAGRI. *Původní znění. Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů* [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-10-31]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/chronologicky-prehled/Legislativa-MZe_puvodni-zneni_zakon-1997-110-potavinarska-vyroba.html

EAGRI. *Strategie bezpečnosti potravin* [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2015 [vid. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/bezpecnost-potravin/strategie-zajisteni-bezpecnosti-potravin/>

EUROPEAN COMMISSION. *Environmental Assessment* [online]. European commission, 2015. Last update 19. 11. 2015 [vid. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

EUROPEAN COMMISSION. *Health and safety at work - Senior Labour Inspectors Committee* [online]. European commission, 2015 [vid. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=148&intPageId=685>

EUROPEAN COMMISSION. *RASFF - Food and Feed Safety Alerts*. European commission, 2015. Last update 18. 09. 2015 [vid. 2015-09-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/food/safety/rasff/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Rapid Alert System - Weekly Notification reports*. European commission, 2015. Last update 10. 09. 2015 [vid. 2015-09-20]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/consumers/safety/rapex/alerts/main/index.cfm?event=main.listNotifications>

KADEČKA, Stanislav a Filip Rigel. *Výkon státní správy – kompetence, zodpovědnost* [online]. Brno, 16. 9. 2009 [vid. 2015-08-08]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/vykon-statni-spravy-kompetence-pdf.aspx>

Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni: Úvodní stránka [online]. Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, [b.r.] [vid. 2015-09-12]. Dostupné z: <http://www.khsplzen.cz/>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí* [online]. MZČR, © 2010 [vid. 2015-10-31]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/verejne/dokumenty/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci_8690_3016_5.html

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 72: Novela z. o potravinách – EU* [online]. Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna [b.r.] [vid. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=72>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 542: Vládní návrh zákona o Probační a mediační službě* [online]. Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna [b.r.] [vid. 2015-10-02]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=542>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 687: Novela z. o potravinách a tabákových výrobcích – EU* [online]. Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna [b.r.] [vid. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=687>

STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE. *Dovoz potravin a surovin z EU* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 04. 02. 2015 [vid. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/dovoz-potravin-a-surovin-z-eu.aspx>

STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE. *Dovoz ze třetích zemí* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 01. 02. 2016 [vid. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/dovoz-ze-tretich-zemi.aspx>

Úřady v ČR [online]. European Business Enterprise, a.s., © 2000 – 2016 [vid. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://urady.statnisprava.cz/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Úřad vlády* [online]. Vláda ČR, © 2009 – 2016 [vid. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/postaveni-uradu-vlady-cr-3688/>

Zákony, nařízení, vyhlášky

Directive 1999/45/EC of the European Parliament and of the Council of 31 May 1999, concerning the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the classification, packaging and labelling of dangerous preparations. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A121273>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 ze dne 29. dubna 2004, o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin

Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 543/2011 ze dne 7. června 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny

Nařízení vlády č. 272/2011 Sb. ze dne 24. října 2011, o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb. ze dne 12. prosince 2007, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci

Vyhláška č. 17/2005 Sb. ze dne 27. prosince 2004, o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti

Vyhláška č. 107/2005 Sb. ze dne 25. února 2005, o školním stravování

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 (Ústava České republiky)

Zákon č. 2/1969 Sb. ze dne 8. ledna 1969, o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (Kompetenční zákon)

Zákon č. 76/2002 Sb. ze dne 5. února 2002, o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně zákonů (Zákon o integrované prevenci)

Zákon č. 110/1997 Sb. ze dne 24. dubna 1997, o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Zákon č. 146/2002 Sb. ze dne 20. března 2002, o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 166/1999 Sb. ze dne 13. července 1999, o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (Veterinární zákon)

Zákon č. 185/2001 Sb. ze dne 15. května 2001, o odpadech a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 251/2005 Sb. ze dne 3. Května 2005, o inspekci práce

Zákon č. 255/2012 Sb. ze dne 14. června 2012, o kontrole (Kontrolní řád)

Zákon č. 258/2000 Sb. ze dne 14. července 2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 379/2005 Sb. ze dne 19. srpna 2005, o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004, o zaměstnanosti

Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon).

8 Seznam zkratek

aj	a jiné
apod.	a podobně
°C	Celsiův stupeň
cca	circa
č.	číslo
ES	Evropská společenství
h	hodina
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Points
Kč	Koruna česká
MVDr	Doktor veterinární medicíny
např.	například
odst.	odstavec
RAPEX	Rapid Alert System for Non - food Products
RASFF	Rapid Alert System for Food and Feed
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
ust.	ustanovení

9 Přílohy

Příloha A: Kontrolní plány KHS Plzeňského kraje se sídlem v Plzni pro rok 2015

Příloha B: Schéma kategorizace prací

Příloha C: Hodnocení jídelníčku školní jídelny

Příloha A: Kontrolní plány KHS Plzeňského kraje se sídlem v Plzni pro rok 2015

A. Záhlaví					
KHS: Plzeňského kraje se sídlem v Plzni		Obor: Hygiena výživy		2015	
B. Rozsah (počet) kontrol					
Počet zaměstnanců v oboru *):		15,10	Rozsah (počet) kontrol	1 170	Celkový počet provedených kontrol (protokolů):
Předepsaný počet kontrol na 1 zam., za týden:		1,80			
C. Kontrolní plán					
Označení	Celostátní prioritní oblasti výkonu SZD	Počet objektů	Četnost kontrol (v %)	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
A	stravování pro zdravotnická zařízení a sociální služby	41	100	41	
B	poskytování informací o alergenech	294	50	147	
Označení	Krajské prioritní oblasti - mimo výše uvedené prioritní oblasti stanovené MZ	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
1	kontrola tuků a olejů v provozovněch stravovacích služeb	446	25	112	
2	kontrola stánkových prodejí občerstvení v rámci kulturních a sportovních akcí	342	50	171	
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10	Jiné (mimo určené priority a oblasti výkonu SZD dle části E)				
D. Poznámky					
Vyplňuje MZ Vyplňuje KHS při sestavování KP Vyplňuje KHS při vykazování plnění KP Pole pro event. potřebu KHS					
*) Uvede se počet úvazků zaměstnanců v příslušném oboru k 1. lednu příslušného roku - dále viz Metodika.					
A. Záhlaví					
KHS: Plzeňského kraje se sídlem v Plzni		Obor: Předměty běžného užívání		2015	
B. Rozsah (počet) kontrol					
Počet zaměstnanců v oboru *):		2,50	Rozsah (počet) kontrol	161	Celkový počet provedených kontrol (protokolů):
Předepsaný počet kontrol na 1 zam., za týden:		1,50			
C. Kontrolní plán					
Označení	Celostátní prioritní oblasti výkonu SZD	Počet objektů	Četnost kontrol (v %)	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
C	Kosmetické prostředky				
1	označování kosmetických přípravků na trhu	200	25	15	
2	výrobci - kontrola správné výrobní praxe	2	25	1	
D	Výrobky přicházející do styku s potravinami				
3	dovozci - kontrola plastového kuchyňského náčiní dle nařízení (ES) č. 284/2011	1	100	1	
4	správná výrobní praxe ve výrobě materiálů a předmětů určených pro styk s potravinami dle nařízení (ES) č. 1935/2004 a nařízení (ES) č. 2023/2006	25	25	5	
Označení	Krajské prioritní oblasti - mimo výše uvedené prioritní oblasti stanovené MZ	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
1	Kontrola zdravotní nezávadnosti a značení dětské obuvi spojené s odběrem vzorků	100	10	10	
2	Kontrola výrobků pro děti do věku 3 let spojená s odběrem vzorků (pláštěnky, potřeby pro vodní sporty)	100	10	10	
3	Kontrola zdravotní nezávadnosti kosmetických prostředků (laky na nehty, dekorativní kosmetika)	100	10	10	
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10	Jiné (mimo určené priority a oblasti výkonu SZD dle části E)				
D. Poznámky					
Vyplňuje MZ Vyplňuje KHS při sestavování KP Vyplňuje KHS při vykazování plnění KP Pole pro event. potřebu KHS					
*) Uvede se počet úvazků zaměstnanců v příslušném oboru k 1. lednu příslušného roku - dále viz Metodika.					

A. Záhlaví					
KHS: Plzeňského kraje se sídlem v Plzni		Obor: Epidemiologie		2015	
B. Rozsah (počet) kontrol					
Počet zaměstnanců v odboru *):		17,69	Rozsah (počet) kontrol	456	Celkový počet provedených kontrol (protokolů):
Předepsaný počet kontrol na 1 zam. za týden:		0,60			
C. Kontrolní plán					
Označení	Celostátní prioritní oblasti výkonu SZD	Počet objektů	Četnost kontrol (v %)	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
A	Zdravotnická zařízení				
1	Operační a zákrokové sály lůžkových a ambulantních zdrav. zařízení	77	30	33	
2	Endoskopická pracoviště	54	25	13	
3	Centrální sterilizace a sterilizační centra	12	100	12	
4	Hematologická pracoviště - ambulantní i lůžková	12	50	7	
5	Porodní a gynekologická oddělení	13	50	8	
B	Administrativní kontrola proočkovanosti				
1	Ambulance praktických lékařů pro děti a dorost	143	100	143	
2	Kontrola proočkovanosti BCG dle vyhl.537/2012 u PLDD a v kalmetizačních centrech a novorozeneckých odd. (děti nar. od 1.12.2013 do 30.6.2013)	128	100	128	
Označení	Krajské prioritní oblasti - mimo výše uvedené prioritní oblasti stanovené MZ	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
1	Lůžková ZSP, nemocnice, láně			13	
2	Ostatní specializované ambulance			100	
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
###	Jiné (mimo určené priority a oblasti výkonu SZD dle části E)				
D. Poznámky					
Vyplňuje MZ Vyplňuje KHS při sestavování KP Vyplňuje KHS při vykazování plnění KP Pole pro event. potřebu KHS					
*) Uvede se počet úvazků zaměstnanců v příslušném oboru k 1. lednu příslušného roku - dále viz Metodika.					
A. Záhlaví					
KHS: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni		Obor: Hygiena práce		2015	
B. Rozsah (počet) kontrol					
Počet zaměstnanců v odboru *):		15,30	Rozsah (počet) kontrol	987	Celkový počet provedených kontrol (protokolů):
Předepsaný počet kontrol na 1 zam. za týden:		1,50			
C. Kontrolní plán					
Označení	Celostátní prioritní oblasti výkonu SZD	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
1	Recyklace a zpracování druhotných surovin a odpadů.	130	35	42	
2	Pracovní podmínky v potravinářských provozech.	1601	6	85	
3	Rizika prachu a chemických látek se zaměřením na karcinogeny a alergizující chemické látky	1076	6	52	
4	Inventarizace a validace dat zadaných do IS KaPr.	7083	6	421	
5	Kontrola pracovišť s opakovaným výskytem nemocí z povolání.	25	90	23	
6	Kontrola biocidních přípravků.	29	40	11	
7	Kontrola zaměstnavatelů, kteří nepředložili kategorizaci prací.			63	
8	Práce s nanotechnologiemi.	4	25	1	
9	REGEX.	64	50	32	
Označení	Krajské prioritní oblasti - mimo výše uvedené prioritní oblasti stanovené MZ	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
1	Práce ve dřevozpracujícím průmyslu	256	30	67	
2	Práce na jatkách	40	40	16	
3	Laserová pracoviště	126	25	31	
4	Veterinární ordinace	39	40	15	
5	Práce v zemědělství	332	25	73	
6					
7					
8					
9					
10	Jiné (mimo určené priority)			55	
D. Poznámky					
Vyplňuje MZ Vyplňuje KHS při sestavování KP Vyplňuje KHS při vykazování plnění KP Pole pro event. potřebu KHS					
*) Uvede se počet úvazků zaměstnanců v příslušném oboru k 1. lednu příslušného roku - dále viz Metodika.					

A. Záhlaví					
KHS:	Plzeňského kraje se sídlem v Plzni	Obor:	Hygiena obecná a komunální	2015	
B. Rozsah (počet) kontrol					
Počet zaměstnanců v odboru *):	16,80	Rozsah (počet) kontrol	1 084	Celkový počet provedených kontrol (protokolů):	
Předepsaný počet kontrol na 1 zam., za týden:	1,50				
C. Kontrolní plán					
Označení	Celostátní prioritní oblasti výkonu SZD	Počet objektů	Četnost kontrol (v %)	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
A	Pitná voda				
1	Vodovody nad 5000 obyvatel	14	100	14	
2	Vodovody pod 5000	385	100	385	
3	Veřejné studny	56	100	56	
B	Koupaliště a sauny				
1	Koupaliště ve volné přírodě	19	100	19	
2	Koupací oblasti	11	100	11	
3	Umělá koupaliště - trvalá	60	100	60	
4	Umělá koupaliště sezónní	17	100	17	
5	Sauny	98	50	48	
C	Provozovny péče o tělo				
3	Kosmetické provozovny	337	33	112	
E	Zdroje hluku v mimopracovním prostředí				
1	Zdroje hluku a vibrací v mimopracovním prostředí		100	10	
Označení	Krajské prioritní oblasti - mimo výše uvedené prioritní oblasti stanovené MZ	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
1	Holičství, kadeřnictví	816	20	163	
2	Manikúry, pedikúry	594	20	119	
3	Masérské, regenerační a rekondiční provozovny	471	15	71	
4	Solária	128	20	26	
5	Hotely, motely	147	30	44	
6	Ubytovny	160	50	80	
7	Kempy	68	80	54	
8	Jiné (penziony)	270	15	41	
9	Tetovací a obdobné provozovny	41	70	29	
10	Jiné (mimo určené priority a oblasti výkonu SZD dle části E)				
D. Poznámky					
Vyplňuje MZ Vyplňuje KHS při sestavování KP Vyplňuje KHS při vykazování plnění KP Pole pro event. potřebu KHS *) Uvede se počet úvazků zaměstnanců v příslušném oboru k 1. lednu příslušného roku - dále viz Metodika.					
A. Záhlaví					
KHS:	Plzeňského kraje	Obor:	Hygiena dětí a mladistvých	2015	
B. Rozsah (počet) kontrol					
Počet zaměstnanců v odboru *):	7,85	Rozsah (počet) kontrol	608	Celkový počet provedených kontrol (protokolů):	
Předepsaný počet kontrol na 1 zam., za týden:	1,80				
C. Kontrolní plán					
Označení	Celostátní prioritní oblasti výkonu SZD	Počet objektů	Četnost kontrol (v %)	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
F	Zařízení školního stravování a stravování dětí				
1 - 6	Nafízení o poskytování informací (EU č. 1169/2011)	604	50	302	
I	Zotavovací akce a Školy v přírodě				
1	Zotavovací akce, včetně výchovně rekreačních táborů pro děti	191	30	57	
Označení	Krajské prioritní oblasti - mimo výše uvedené prioritní oblasti stanovené MZ	Počet objektů	Četnost kontrol	Plánovaný počet kontrol	Počet provedených kontrol
F 1	Obsah NaCl v obědě žáka 4. ročníku ve ŠJ	414	15	60	
A 2 - 3	Mikroklima v tělocvičnách školských zařízení (ZŠ a SŠ)	310	4	12	
F 1 - 6	Kontrola čistoty prostředí ve stravovacích zařízeních	604	6	35	
D. Poznámky					
Vyplňuje MZ Vyplňuje KHS při sestavování KP Vyplňuje KHS při vykazování plnění KP Pole pro event. potřebu KHS *) Uvede se počet úvazků zaměstnanců v příslušném oboru k 1. lednu příslušného roku - dále viz Metodika.					

Zdroj: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, oddělení hygieny výživy

Příloha B: Schéma kategorizace prací

ČÍSLO PROFESE (je-li známo) KZAM	PRÁCE (PROFESE)	POČET ZAMĚSTNANCŮ celkem/z toho žen	PRACH 1-4	CHEMICKÉ LÁTKY A SMĚSI 1-4	HLUK 1-4	VIBRACE 1-4	NEIONIZ. ZÁŘENÍ 1-3	FYZICKÁ ZÁTĚŽ 1-3	PRACOVNÍ POLOHA 1-3	ZÁTĚŽ TĚPLEM 1,4	ZÁTĚŽ CHLADEM 1-3	PSYCHICKÁ ZÁTĚŽ 1-3	ZRAKOVÁ ZÁTĚŽ 1-3	PRÁCE S BIOLOG. ČINITELI 1-4	PRÁCE VE ZVÝŠENÉM TLAKU VZDUCHU 1-4	VÝSLEDNÁ KATEGORIE	POZNÁMKA
81229	Slévárenský dělník - vibrátor.odliték	2/0	2 ^{P*}	1	3*	1	1	2**	1	1	1	1	1	1	1	3	*výsledky měření H, PM **dle měření srdeční frekvence
81229	Slévárenský dělník - louhování odliték v roztoku a tavenině	3/0	2	1*	3	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	3	* viz. protokol z měření PCH č. 64829/2015;; třísměnný provoz
72247	Slévárenský dělník - tryskání odliték a šrotu	5/0	2 ^P	1	3	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	*posun břemen do 500 kg palet. vozíkem
72247	Slévárenský dělník - brusící odliték, frézař, vrtář, čištění odliték	10/3	2 ^P	1	3	2*	1	2**	2 [#]	1	1	1	1	1	1	3	*viz. protokol z měření č. 3532/2013; ** přenášení bedniček do 20 kg; # při broušení odliték
93211	Slévárenský dělník - lisář – rovnání odliték	5/2	1	1	2*	1	1	2**	1	1	1	2	1	1	1	2	*viz. protokol z měření č. 27605/2010 * přenášení bedniček do 20 kg; třísměnný provoz
81227	Kontrolní dělník	10/10	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	beze změn technologie
81227	Kontrolní dělník kapilárních a polévacích zkoušek	5/3	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2*	1	1	2	*zraková kontrola za použití UV světla a detekční kapaliny; třísměnný prov.

Zdroj: Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni, oddělení hygieny výživy

Příloha C: Hodnocení jídelníčku školní jídelny

Jídelníček ŠJ			
	Doporuč. četnost	Reálná četnost	Hodnocení ✓ ✗
Polévky			
Zeleninové	12 x		✗
Luštěninová (za 4 x měsíčně = 2 body)	3-4 x		✓
Zařazování obilných zavářek (jáhly, vločky, krupky, pohanka, bulgur, kuskus...)	4 x		✓
Kombinace polévek a hlavních jídel	většinou vhodná kombinace	I	
Hlavní jídla			
Drůbež a králík (kuře, krůta, slepice, králík)	3 x		✓ 2x králík
Ryby (v případě 3 x měsíčně = 2 body)	2-3 x		✓
Vepřové maso	max. 4 x		✗
Bezmasé nesladké jídlo (včetně luštěnin, pokud jsou nabídnuty bez masa)	4 x	I	✗
Nejsou zařazeny uzeniny	0 x		✓
Sladké jídlo	max. 2 x		✓
Nápaditost pokrmů, regionální pokrmy	nápaditě		✓
Luštěniny (2 x měsíčně = 2 body)	1-2 x		✓
Přílohy			
Obiloviny (šestoviny, rýže, kuskus apod...)	7 x		✓ monotónní
Houskové knedlíky	max. 2 x		✓
Zelenina			
Zelenina čerstvá	min. 8 x		✓
Tepelně upravená zelenina	min. 4 x		✓
Nápoje			
Denně nabídnut neslazený nemléčný	ano		✓
Pokud je mléčný, výběr i z nemléčného	ano		✓

V případě souladu s NĎ se odškrtně splnění ✓

V případě nesouladu se červeným křížkem označí nesplnění daného požadavku ✗

Zdroj: KOŠŤÁLOVÁ, Alexandra a jiné. *Rádce školní jídelny I.* Praha: Státní zdravotní ústav, 2015. ISBN 978-80-7071-340-2